

A magyar zsidó közösség diskurzusai október 7. és az azt követő háború kapcsán

Surányi Ráchel, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, suranyi.rachel@elte.ppk.hu

Gerő Márton, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet, ELTE Társadalomtudományi Kar gero.marton@tk.hun-ren.hu

(és Félix Anikó, független kutató)¹

Tartalom

Bevezetés	2
A magyar zsidók Izrael iránti attitűdje	3
A nemzetközi visszhang	4
A kutatás célja és módszertana	6
A magyar zsidó nyilvánosság.....	7
Eredmények	11
Összesített eredmények – trendek és előfordulások (kvantitatív)	11
A különböző témák elterjedtsége	12
Politikai szereplők megjelenése	14
Szóhasználat október 7-tel és a háborúval kapcsolatban.....	15
Forráshasználat	22
Narratíva elemzés	24
Beszédmód október 7-ről	24
Izraeli válaszcsoport.....	27
Utóhatások: palesztinbarát események/hangok és a növekvő antiszemitizmus	31
Utóhatások: szolidaritás a diaszpórában	35
Jövőkép: béke	36
Következtetések és a kutatás korlátjai.....	38
Bibliográfia	40
Mellékletek	49
1.sz. melléklet: Domain lista	49
2.sz. melléklet: Interjúalanyok listája (abc sorrendben)	49
3.sz. melléklet: Felhasznált szavak listája a kvantitatív elemzéshez.....	50

¹ Köszönjük Sik Endre szakmai támogatását. Nélküle ez a kutatás nem jött volna létre. A kutatást részben a Mozaik Zsidó Közösségi Hub támogatta.

Bevezetés

2023. október 7-én a Hamász megtámadta Izraelt az általuk „Al Aksza Áradat”-nak nevezett akció keretében, amely 1200 izraeli brutális meggyilkolásához és több mint 250 tús elrablásához vezetett (köztük 30 gyerekkel és számos külföldi állampolgárral²). Izrael hamarosan válaszcsapást indított, az ún. Vaskardok hadműveletet, amelynek hivatalosan deklarált célja a túsok kiszabadítása és a terrrorszervezet megsemmisítése volt.³ Ez az offenzíva azonban a Hamász által ellenőrzött gázai Egészségügyi Minisztérium adatai szerint több tízezer palesztin áldozathoz vezetett. Izrael szerint az áldozatok nagy számának elsődleges oka az, hogy a Hamász emberi pajzsként használja a civil lakosságot. Időközben azonban a nemzetközi diskurzus kritikussá vált az izraeli válaszlépéssel szemben, olyannyira, hogy 2023. december 29-én Dél-Afrika pert indított Izrael ellen a Nemzetközi Bíróságon népirtás vádjával. 2024. november 21-én pedig Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök, a volt izraeli védelmi miniszter Joáv Gallant és – az időközben életét veszített – Jahja Szinwar és Mohammed Deif ellen nemzetközi elfogatóparancsot adott ki a Nemzetközi Büntetőbíróság.

Az október 7-i terrortámadás és a Vaskardoknak nevezett háború több fronton is eskalációhoz vezetett: Egyrészt Izraelben és Ciszjordániában is kiéleződött az izraeli (vagy zsidó)-palesztin konfliktus. 2024-ben 2022-höz képest majdnem megduplázódott a különböző terrortámadások és rakétatámadások civil áldozatainak száma Izraelben,⁴ s Ciszjordániában is többszörösére nőtt az elsősorban a telepések által kezdeményezett összetűzések és ezek – nagyrészt palesztin – halálos áldozatainak száma.⁵

Másrészt a háború több-frontossá vált: A Hezbollah már 2023 októberében bejelentette, hogy a Hamász mellett csatlakozik a háborúhoz. Ez nagyjából egy évig – korlátozott – háborút, elsősorban rakétatámadásokat és ezek viszonzását jelentette. 2024 szeptember végén Izrael azonban átfogó légitámadásokat indított és a hadsereg be is lépett Libanon területére. Emellett az Iránnal való eskaláció is folyamatos fenyegetésként jelenik meg.

A mi számunkra azonban még ennél is fontosabb, hogy a nemzetközi közvéleményben az Izraeli-Palesztin konfliktus korábbi fellángolásainál még élénkebb hullámokat vetett október 7-e és az azt követő háború. Az események nyomán fellángolt az antiszemitizmus és az iszlamofóbia is Nyugat-Európában⁶ és Észak-Amerikában⁷. Az észak-amerikai egyetemeken mindennapjaiban is érezhetővé vált a polarizáció és jelentősen megnőtt a zsidók félelemérzete⁸ és természetesen a zsidó diaszpórákban központi figyelem irányult október 7-re és az azt követő háborúra. Magyarországon a mindennapokban kevésbé érezhetőek ezek a hatások, az október 7-én történekről és az azt követő háborúról azóta sem alakult ki élénk diskurzus, a vélemények nagyjából egy irányba mutatnak (leszámítva a közösségi médiában történő komment-csatákat, és kisebb mértékben egy-két cikket).⁹

Október 7-e után viszonylag hamar elkezdett foglalkoztatni minket, hogy milyen narratívák találhatók meg a magyar zsidó nyilvánosságban. Ehhez vegyes módszertant alkalmaztunk: egyrészt

² A kettős állampolgárok mellett 31 thaiföldi állampolgárt is elrabolt a Hamász. York, 2025. január 31.

³ Lásd: <https://www.gov.il/en/departments/topics/iron-swords/govil-landing-page>

⁴ Jewish Virtual Library: Comprehensive Listing of Terrorism Victims in Israel.

⁵ B'tselem Statistics: Fatalities.

⁶ FRA, 2024

⁷ TOI, 2024 január 29.; Monetta, S., 2024. február 22.; Yang, M., 2023. november 10.

⁸ Santos és Yogevev, 2024.

⁹ Ádám, P., 2024. október 4.

megvizsgáltuk mind kvantitatív, mind kvalitatív módszerrel az október 7-et és az azt követő első 100 nap zsidó felületeken található online tartalmait, másrészt pedig interjúkat készítettünk a közösség meghatározó szereplőivel, és eseményekre jártunk résztvevő megfigyelést folytatni.

Mivel a média és a közösségi média egyre nagyobb jelentőséggel bír az életünkben, elengedhetetlen az online szféra kutatása és elemzése. Ráadásul a főszerkesztők szerint az általunk elemzett lapok némelyikének több tízezer olvasója van, ami – a magyarországi zsidó közösség létszámát figyelembe véve (még ha nem is csak ők olvassák) – nagy szám. Továbbá, ahogyan egy korábbi kutatásból kiderült, a zsidó médiumok fogyasztása és az Izraellel kapcsolatos politikai nézetek összefüggenek egymással.¹⁰ Végül pedig a zsidó médiumok felületeit tartjuk a magyar zsidó közösség nyilvánosságának (legalábbis nagy részben), ezért fontos megnézni, hogy ott milyen diskurzusok zajlanak.

A magyar zsidók Izrael iránti attitűdje

A magyarországi zsidók – ahogy szinte mindenhol a világon – vegyes érzelmekkel követik ezt a konfliktust. A zsidósággal foglalkozó kutatók figyelmének középpontjában mindig is az állt, hogy a zsidók hogyan viszonyulnak Izraelhez mint „hazájukhoz”. A magyarországi zsidóság körében végzett legutóbbi kvázi-reprezentatív felmérések¹¹ és annak másodelemzése¹² alapján abból indulunk ki, hogy 1) a magyarországi zsidók többsége nem semleges Izraellel kapcsolatban (a 2017-as kutatás szerint 38 százalékuknak erős a kötődése, további 41 százalék valamilyen szinten kötődik Izraelhez), de 2) ez nem elég erős kötődés ahhoz, hogy kivándorlásra készítse őket (amiben természetesen más körülmények is közrejátszanak), és 3) bár inkább támogatottja, azaz nem kritikus az izraeli politikával, a többség (59 százalék) egyetért azzal az állítással, hogy „Izraelnek fel kellene adnia bizonyos területeket a megbízhatóan garantált béke érdekében”. Azt érdemes hozzátenni, hogy nagyon sokan megtagadták a politikai állításoknál a válaszádot.

Az adatokból kiderült továbbá, hogy pozitív korreláció van a zsidó médiafogyasztás és az Izraelhez való viszonyulás között, ami arra utal, hogy a magyarországi zsidó médiumok inkább Izrael-párti hangvételűek. (Mivel a legutóbbi felmérés 2016-2017-ben készült, elképzelhető, hogy ez mára már változott.) Továbbá az adatok megerősítették, hogy az izraeli attitűdökön belül legalább két dimenziót azonosíthatunk: az egyik az érzelmi szint, pl. hogyan éreznek Izraelről, mint zsidó hazáról; a másik pedig a politikai, pl. hogyan látják az izraeli politikát.¹³

A magyarországi és izraeli politikai helyzetet megítélésében mutatkozó eltérések rávilágítanak a magyarországi zsidók körében erősen jelenlévő „inkonzisztens liberalizmusra”. Ugyan a magyarországi zsidók többsége inkább liberálisnak vagy baloldalinak vallotta magát, támogatják a kisebbségeket, az emberi jogokat, az egyenlőséget stb., jellemzően inkább egyetértenek az izraeli politikával, amely jelenleg kevésbé jellemezhető ezen értékekkel. Azt feltételeztük a kutatás elején, hogy az ellentmondás (vagy kognitív disszonancia) érzelmileg feszült időszakban még inkább láthatóvá válhat. A diaszpórában élő zsidók mindig „személyesen” támadottnak érzik magukat, amikor Izrael háborúban áll, annak állítólagos antiszemita jellege miatt. Ez az érzés túlreagálásokhoz vezethet azért, hogy felülírják az érvelésüket.

A kutatás relevanciája, hogy a magyar zsidóság a legnagyobb közösség Közép-Kelet-Európában, és nagyon kis számban alijázik, ami azt jelenti, hogy még egy ideig jelentős közösség lesz – még a

¹⁰ Surányi, 2024.

¹¹ Kovács, 2002, és Kovács és Barna, 2018.

¹² Surányi, 2024.

¹³ Surányi, 2024.

természetes csökkenés (szekularizáció, vegyes házasságok stb.) ellenére is. Továbbá ez a kísérleti projekt mintául szolgálhat más zsidó közösségek körében végzett további kutatásokhoz.

A nemzetközi visszhang

Az október 7-i támadás történeti szempontból szinte tegnap történt, ráadásul a gázai háború még javában folyik.¹⁴ Amellett, hogy az izraeli társadalom és a zsidó diaszpóra bizonyos értelemben már megkezdte az események értelmezését és feldolgozását¹⁵, annak kutatása, hogy miként vélekednek a világ zsidóságának egyes csoportjai, érthető módon az elején tart és főként leíró jellegű. Az ezzel kapcsolatos kutatást az is nehezíti, hogy a krízishelyzetekben a vélemények gyorsan változhatnak és összefügghetnek a krízishelyzet, illetve trauma feldolgozás fázisaival.

Steven Windmueller a Jerusalem Center for Public Affairs munkatársa éppen ezért az október 7-ét követő trauma-feldolgozási fázisokra hívta fel a figyelmet, amikor az amerikai zsidóság október 7-ével kapcsolatos jellemzőiről írt 2024 májusában: *„Az első néhány hetet a trauma és sok jellemezte, következett, amit a mozgósítás és egység időszaka követett, amelynek a 2023. november 14-i Washingtonban tartott szolidaritási tüntetés volt a tetőpontja. Ezeket a kérdések és kihívások időszaka követte, amit a hosszabb távon is elhúzódó és az egységet felbontó bizonytalanság és aggodalom időszaka követhet.”*¹⁶

Az egyik első vizsgálat, amit az Egyesült Államokban élő zsidók között folytatott le a Pew Research¹⁷ 2024 februárjában, elsősorban arra hívta fel a figyelmet, hogy az amerikai zsidók túlnyomó része (93%-a) elfogadhatatlannak ítélte a támadást. A támadással kapcsolatos érzések mély, személyes trauma megéléséről tanúskodtak.

A katonai válasz jóval megosztóbb megítélés alá esett, különösen a fiatalabb generációban: a 18-34 év közöttiek 52%-a ítélte elfogadhatónak és 42%-a elfogadhatatlannak az izraeli válaszcsepásokat. Az idősebb korcsoportokban azok aránya, akik elfogadhatónak ítélték a katonai választ, az életkor előrehaladtával nő: 35 és 49 között 56%, 50 és 64 között 69%, míg a 65 év felettiek körében 66% volt. Többségük (77%) azzal is egyetértett, hogy a Hamasz támadás okai elfogadhatatlanok, de itt szintén találunk némi életkori hatást: a 35 év alattiak 31%-a mondta azt, hogy a Hamasz okai érthetőek, ez az idősebb csoportokban csökken 13-11%-ra. Jóval kevésbé voltak megosztottak Izrael harcának jogosságával kapcsolatban: a 35 év alattiak 78, a 35-49 évesek 83, és az ennél idősebbek 95%-a mondta azt, hogy Izrael okai érthetőek.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy mindenki egyetért az izraeli kormánnyal: ebben a felmérésben csupán 54%-uk nyilatkozott úgy, hogy pozitívan látja az izraeli kormányt, és ugyanígy, 40%-uk nyilatkozott pozitívan a palesztinokról is. Ezzel szemben a Hamasz megítélése rendkívül negatív, a Ciszjordániát irányító Palesztin Hatósággal együtt (habár utóbbiról valamivel kevésbé negatív a kép).

¹⁴ A jelentés véglegesítésére éppen tűzszünet van ugyan, de a háború befejezése még nem látszik valószínűnek.

¹⁵ Erre utalnak például azok a verseskötetek, amelyek az Egyesült Államokban és Magyarországon is megjelentek: Ld. pl. Rachel Korazim, Politzer Maymon Krisztina és Shiri Zsuzsa: Süve-Október 7, vagy Rachel Korazim, Michael Bohnen, Heather Silverman, (szerk) Shiva: Poems of October 7 Institute for Jewish Research & Publication

¹⁶ <https://jcpa.org/in-the-wake-of-october-7-reflections-on-the-american-jewish-community/>

¹⁷ Alper, B., 2024. április 2.

A kanadai diaszpóra körébe végzett kutatás szerint 2024-re (2018-hoz képest) erősödött a kanadai zsidók Izraelhez való érzelmi kötődése, valamelyest erősödött a magukat cionistaként meghatározók aránya, és nagyobb arányban szavaznak kanadai Konzervatív Pártra, mint korábban. Egy 2023-as kutatáshoz képest pedig valamelyest nőtt (34-ről 38%-ra) azok aránya, aki szerint a Ciszjordániai telepök sértik Izrael érdekeit és csökkent azoké (27-ről 20%-ra), akik szerint hozzájárulnak Izrael biztonságához.¹⁸

A nagy-britanniai zsidók október 7-ével és a háborúval kapcsolatos percepcióit egy 2024. szeptemberi kutatás vizsgálta. A kutatási jelentés szerzője, Jonathan Boyd, már rögtön 2023 októberében amellett érvelt, hogy a nagy-britanniai zsidók jelentős része – mivel családi szálakkal kötődik Izraelhez – személyes traumaként élte meg a támadást.¹⁹ Egy évvel később, egy kérdőíves kutatásba vizsgálták a brit zsidók Izraellel való kapcsolatát és az izraeli kormány háborús politikájával kapcsolatos véleményét. A kutatásban kiderült, hogy a többség (62%) gondolja úgy, hogy az izraeli kormány nem tett eleget a túszok kiszabadításáért, és 52 százalék gondolja úgy, hogy nem fordított kellő figyelmet arra, hogy humanitárius segítséget nyújtson Gázában. Ez együtt jár Benjamin Netanjahu, Becalel Smotrich és Itamar Ben-Gvir rossz megítélésével is.²⁰

Az izraeli hadsereggel kapcsolatban megosztott a brit zsidóság: nagyjából 60 százalékuk gondolja úgy, hogy az izraeli hadsereg a nemzetközi jog szerint jár el, de ennél kevesebb, kb. felük gondolja úgy, hogy eleget tett a gázai palesztinok védelmében. Azzal az állítással, hogy az izraeli hadsereg a „legmorálisabb hadsereg a világon” a válaszadók 46 százaléka értett egyet.²¹

A kutatások által egy másik gyakran vizsgált aspektus: október 7. zsidó közösségre gyakorolt hatása. Ennek a kontextusa gyakran az antiszemita incidensek száma, és az egyetemi világban (elsősorban az Egyesült Államokban) tapasztalható erős Izrael-ellenes hangulat.²² Egy survey kísérletben azt vizsgálták, hogyan változott az egyesült Államokban a zsidók komfort és biztonságérzete október 7-e után, egyszerű, napi tevékenységek során. A kutatás arra jutott, hogy már október 7-e előtt jelentős ellenségességet tapasztaltak, és ez október 7-e után tovább erősödött, elsősorban az egyetemi tevékenységek, a média, vagy közösségi médiával kapcsolatos tevékenységek során. Ugyanakkor a fizikai atrocitások gyakorisága nem növekedett.²³

A már említett brit kutatás azt is vizsgálta, hogy hogyan változott a brit közösség tagjainak viszony a nem zsidó társadalomhoz: Összehasonlítva 2010-zel, jelentősen megnőtt azok aránya, akik úgy érezték, felelőssé teszik őket Izrael állam cselekedeteiért (17-ről 36 százalékra nőtt azok aránya, akik erősen egyetértettek ezzel az állítással), valamint jelentősen nőtt azok aránya is, akik nagyon nagy problémának érzik az antiszemitizmust (2023 májusában ez 21 százalék volt, 2024-ben már 46 százalék). Az egyik megállapítása ennek a kutatásnak arra vonatkozott, hogy október 7-e után a diaszpóra tagjai közelebb kerültek a zsidó ismerőseikhez és barátaikhoz, míg nőtt a távolság a nem zsidó ismerősökkel és barátokkal.

Összességében tehát úgy tűnik, hogy elsősorban a gyorsabb információszerzést lehetővé tévő kérdőíves módszereket részesítették előnyben az eddig lezajlott, észak-amerikai és brit diaszpórát vizsgáló kutatások. Ezek egyrészt egységet mutatnak október 7-e megítélésében, (a Hamász terrortámadásának szinte egyöntetű elutasítását) és személyes traumaként való megélésében,

¹⁸ Brym, 2024

¹⁹ Boyd, 2023.

²⁰ Boyd, 2024.

²¹ Boyd, 2024.

²² Santos és Yogev, 2024.

²³ Santos és Yogev, 2024.

másrészt ellentmondásos érzelmeket az ezt követő háborúval és Izraeli ellen csapással és az izraeli kormánnyal kapcsolatban. Ugyanakkor elég egyöntetűen az Izraelhez fűződő viszony erősödését és az antiszemitizmus-észlelés erősödését, a félelem növekedését és a zsidó közösség bezáródását is jelzik.

A kutatás célja és módszertana

Arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen diskurzusok érvényesültek ezekben a kihívásokkal teli időkben. Mint korábban említettük, a közösség relatív többsége támogatja az izraeli politikát, de van egy jelentős kisebbség, amely kritikusan viszonyul Izraelhez. Arra voltunk kíváncsiak, hogy volt-e polarizáció ezekben az időkben: kapott-e hangot ez a kisebbség, megjelentek-e azok a narratívák Magyarországon, amiket a nemzetközi téren láthattunk.

A kutatási céljaink közé tartozott, hogy megvizsgáljuk:

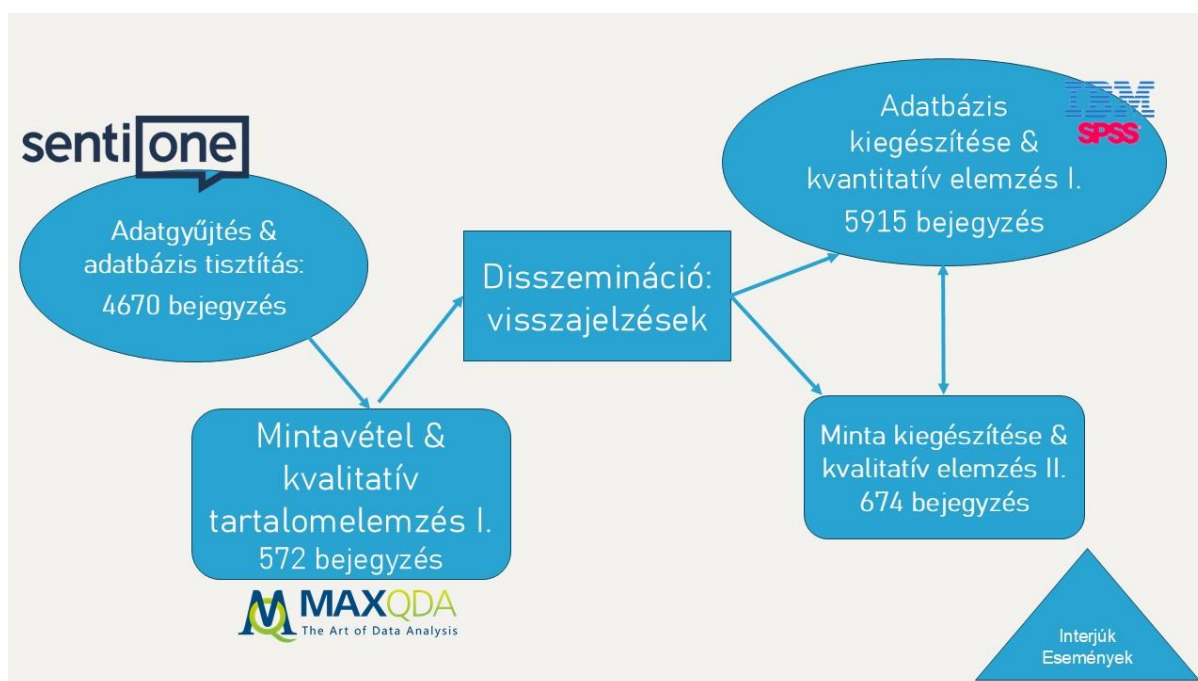
- milyen narratívák kerültek elő október 7-ével és az azt követő háborúval kapcsolatban;
- hogyan látják a magyar zsidók ezt a konfliktust;
- hogyan keretezik a főbb zsidó szervezetek/csoportok az október 7-i eseményeket és azok utóhatásait és
- hogyan jelennek meg a zsidó közösség hangjai a nem zsidó platformokon.

A médiaelemzés anyagainak összegyűjtéséhez a fő eszközünk egy social listening eszköz (SentiOne) volt, amely az általunk megadott kulcsszavak és időkeret alapján válogatta ki az internetről a tartalmakat. Úgy döntöttünk, hogy október 7-et, és az azt követő első 100 napot elemezzük, ami elég hosszú időszak ahhoz, hogy nyomon követhessük az időbeli változásokat, de nem túl hosszú ahhoz, hogy olyan sok adatunk legyen, amit nem tudunk kezelni. Az adatbázisba a zsidó vallási közösségek (a nagyobb hitközségeket és néhány nagyobb), a zsidó civil szervezetek és az öt magyar nyelvű zsidó médium online felületeit és azok Facebook-oldalait válogattuk be (lásd az 1.sz. mellékletet). A keresést manuálisan kiegészítettük, ahol lehetett, mivel az eszköz segítségével nem kaptunk teljes adatbázist.

A zsidó szervezetek tevékenységének és a konfliktussal kapcsolatos álláspontjának megismerése érdekében szakértői interjúkat készítettünk neves (vallási és világi) közösségi vezetőkkel, továbbá az öt online médium közül három²⁴ főszerkesztőjével is interjút készítettünk (az interjúalanyok listája, 2.sz. melléklet); részt vettünk offline rendezvényeken, és olyan tartalmakat kerestünk, amelyekben zsidó közösségi vezetők más, nem zsidó médiumokban jelentek meg.

Az interjúkat követően még egyszer átnéztük az online gyűjtött tartalmakat, és manuális gyűjtés segítségével egészítettük ki az adatbázist, amennyiben a SentiOne valamilyen oknál fogva nem tudott elérni fontos facebook oldalakat vagy médiumokat. Így a véglegesen elemzett adatbázis a különböző, kvantitatív és kvalitatív elemzés, illetve interjú és online adatgyűjtés közötti iteratív kommunikáció bázisán jött létre – mindez kiegészítve a közönségtől kapott visszajelzésekkel, melyet az előzetes eredmények megosztásakor kaptunk (ld. 1. ábra).

²⁴ A másik két főszerkesztővel korábban készült interjú egy másik kutatás keretében.

A magyar zsidó nyilvánosság

A magyar zsidó nyilvánosság alatt tehát a fentieket értjük: nagyobb részben a zsidó médiumokat, kisebb részben az egyéb (civil és vallásos) szervezetek hivatalos oldalait: minden olyan felületet, ahol a zsidó közösség egyes tagjai vagy csoportjai ki tudják fejezni a véleményüket. Ezen kívül ide tartoznak a meghatározó zsidó személyiségek tartalmai, de az eszköz, amit használtunk, nem alkalmas ezeknek a tartalmaknak a bevonására.

A magyar zsidó közösségben több törésvonal is található, amelyekről érdemes szót ejteni, mielőtt bemutatjuk az eredményeket, hiszen enélkül nehezen értelmezhetőek az eredmények. Mivel a mi kutatásunk három dimenziót vizsgál (vallásos és civil szervezetek, médiumok), ennek mentén haladunk ebben a fejezetben is.

Magyarországon három egyházi státusszal bíró **zsidó egyház** van: a két legnagyobb a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz), mely nevéből fakadóan több hitközséget is magába foglal, és az Egyesült Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH). A Mazsihisz a Magyarország-specifikus neológ irányzathoz tartozik és ők képviselik a magyar zsidóságot a nemzetközi szervezetekben, illetve kezelik a különböző szociális támogatásokat és a Holokauszt túlélőknek járó juttatásokat. Az EMIH öndefiníciója szerint a status quo ante irányzatot viszi tovább, de valójában a Chábád-Lubavics irányzatának magyarországi képviselői. Ezen kívül a harmadik bejegyzett – létszámában sokkal kisebb – egyház a Magyarországi Orthodox Autonóm Izraelita Hitközség (MAOIH) is, mely az ortodox irányvonalat képviseli. Az egyházat a közelmúltban az EMIH próbálta meg elfoglalni a vezetésében szerzett többségen keresztül (erről részletesen beszámol – többek között – a Szabad Európa²⁵ (mint nem zsidó médium) és a Szombat is²⁶).

²⁵ Keller-Alánt, Á., 2023. április 18.

²⁶ Gadó, J., 2023. február 25.

Míg a Mazsihisz korlátozottan, de hajlandó együtt dolgozni a jelenlegi (2010 óta hatalmon lévő) kormánnyal, ha érdekeivel ellentétes, kritizálja is azt (ld. például a Soros-kampányt²⁷) vagy akár bojkottálja (ld. például a Sorsok Házával kapcsolatban²⁸). Érdekes hozzátenni, hogy míg a múltban, Heisler András elnöksége alatt sok ilyen konfliktust vállalt a szervezet az őt követő Grósz Andor vezetése alatt ezek a nem annyira jelennek meg,²⁹ de ebben a jelentésben nincs lehetőségünk bővebben kitérni a zsidó szervezetek és a kormányzat viszonyának finomabb változásaira. Ezzel szemben az EMIH szoros kapcsolatban van a kormánnyal, bár ezt a kiváltságos szerepet az EMIH tagadja³⁰. Ugyan előfordul olyan is, hogy az EMIH kritizálja a kormányt, az tény, hogy a kormány 2019-ben megerősítette az egyház státuszát és finanszírozta a terjeszkedését, melyből kifolyólag az EMIH-hez kapcsolódó szervezetek (pl. a Tett és Védelem Alapítvány) is sokkal több pénzügyi támogatásban részesülnek azóta is (ld. erről az Antiszemizmus elleni stratégiát³¹).

Ennek következtében a két egyház között hatalmas feszültségek és érdekellentétek vannak, ezt minden eseményen és megnyilvánulásban lehet érzékelni ma is. Ennek a viaskodásnak az illusztrálására kiemeltünk néhány pillanatot - az elmúlt pár évre fókuszálva:

2018-ban K. Á. az Indexen így foglalta össze a két egyház kapcsolatát:

A két szervezet egyébként sincs jó viszonyban egymással, és emögött egyaránt vannak vallási (a Mazsihisz elsősorban a szekularizált, nagy arányban vallástalan és a neológ zsidóságot képviseli, míg az EMIH egy, a megjelenése előtt Magyarországon alig jelenlévő haszidista irányzathoz, a Chábád-Lubavics mozgalomhoz kötődik), a zsidóság megélésével kapcsolatos, valamint üzleti és politikai ellentétek: a Fidesz-kormánnyal jó kapcsolatokat ápoló EMIH jelentős politikai támogatást élvezve egész intézményhálózatra, médiára és oktatási portfólióra tett szert, annak ellenére, hogy tényleges tagsága a kritikák szerint minimális a szervezet láthatóságához képest.³²

A kapcsolat jellegét jól jelzi, hogy 2021-ben az EMIH a jeruzsálemi vallási bíróságon perelte be a Mazsihiszt annak érdekében, hogy több állami támogatás (örökjáradék) járjon nekik, ami az egyházak szerepmegosztásán alapszik. A jelenlegi 80-20%-os felosztás 2012-ben lett rögzítve. A két egyház méretét és jelentőségét nehéz felmérni, leginkább az 1%-os SZJA felajánlók száma alapján szokták ezt megbecsülni.³³ A pert követően – Heisler András, a Mazsihisz akkori elnöke kezdeményezésére – az öt vallási szervezet leült egy asztalhoz³⁴.

2023-ban a MAOIH felvásárlása is nagy port kavart. Ennek kapcsán Heisler András így nyilatkozott:

Az EMIH a NER részeként olyan kiváltságokban és védetségben részesül, ami mára teljesen kontroll nélkülivé tette őket. Az összefonódás egyértelmű. Az EMIH zsidó oldalról mindenhol, mindenben igazolja a kormány bármilyen, zsidósággal kapcsolatos cselekedetét. Félrevezeti a világot, ha kell csúsztat, ha kell hazudik, sajtója fake news kampányokat indít a Mazsihisz vezetői ellen.³⁵

²⁷ hvg.hu, 2017. július 6.

²⁸ K. Á., 2018. október 4.

²⁹ Ez a mandiner interjú a legutóbbi ékes példája ennek: Krupincza, M., 2024. december 1.

³⁰ Alvarez, P., 2023. május 17.

³¹ Magyarország Kormánya: Antiszemizmus elleni stratégia: Fellépés az antiszemizmus ellen, 57.o.

³² K. Á., A holokauszt miatt tört ki a zsidó belháború.

³³ Lásd például Kovács és Barna, 2018, 17-18. o.

³⁴ Mazsihisz.hu., 2021. július 2.

³⁵ Szabó, Gy., 2023. május 8.

Az október 7-i események kicsit enyhítettek a feszültségen, amelynek részleteiről később, az elemzés során még írni fogunk, de kérdés, hogy ez a viszonylagos harmónia meddig tart.

A három bejegyzett egyház mellett léteznek progresszív zsidó felekezetek, a Szim Salom és a Bet Orim, ugyanakkor nekik nincsen hivatalos státuszuk.

A magyar zsidó közösség megosztottságáról zajlik némi diskurzus: például a Zsidó Közösségi Fórum "De addig mi lesz" c. konferenciáján (2024 június 26-27) az "Újságírás és szabad sajtó 10 év múlva" c. panelen³⁶ szó volt erről a médiumok főszerkesztőivel, ahol nem volt konszenzus azt illetően, hogy mennyire válik el az egyház az államtól, és ehhez hogyan viszonyul a civil szféra. Gadó János úgy véli, hogy az egyházak nem függetlenedtek eléggé az államtól, amivel a másik két főszerkesztő nem értett egyet, szerintük az egyház, az állam és a civil szféra három különálló szféra, de aztán kiegyeztek abban, hogy annyira valóban nem válik el, mint az Egyesült Államokban.

A **zsidó civil szervezetek** igyekeznek függetlenségüket megőrizve végezni a munkájukat, nagy egyházak konfliktusától távol maradva. Természetesen ebbe az összhangba is beleszól a politika. A Zsidó Közösségi Fórum, mely jelenleg 22 civil szervezetet foglal magába, többnyire a független, nagy egyházakhoz nem kötődő szervezetek ernyőszervezete.³⁷

Főbb tevékenységi területek és a hozzá tartozó szervezetek (egy szervezetet több helyre is beírtunk és nem mindegyik tagja a ZSKF-nek):

- Holokauszt emlékezet és oktatás: Az Élet Menete, Centropa
- antiszemitizmus elleni küzdelem: B'nai B'rith Budapest Páholy, Tett és Védelem Alapítvány
- a többségi társadalom/fiatalok szemléletformálása: Haver Alapítvány, Centropa
- zsidó kultúra: 2B Galéria, Gólem Színház, Judafest, Klezmerész, Mazsike, DokuForte, Csányi 5, Zsidó Kiválóságok Háza
- közösségépítés, identitás: JCC - Bálint Ház, Mazsike, Limmud Magyarország, Marom
- sport: Maccabi Vac Hungary
- szociális segítségnyújtás, adományszervezés: JCC - Bálint Ház, MAZS Alapítvány, Kidma
- zsidó ifjúsági és egyéb, fiatalokkal foglalkozó szervezetek: Hasomer Hacair, Hanoár Hacioni, Mazsihisz Ifjúsági Csoport, Zsilip
- Izraellel kapcsolatos programok szervezése: Merkaz, Kidma

A zsidó civil szervezetek – a ZSKF elnöki megválasztása előtt álló Kenesei Marcell szerint – nincsenek könnyű helyzetben, mert *"a két nagy zsidó egyház mellett a zsidó civileknek sokszor kisebbségi érzése van, annak ellenére, hogy ezek a szervezetek mozgatják meg a magyar zsidóság többségét"*³⁸.

Végül pedig a magyar-nyelvű **zsidó médiumokról** ejtünk néhány szót. Magyarországon három online médium van, melyek kifejezetten a zsidó közélettel foglalkoznak: a Neokohn, a Szombat és a Kibic. (A

³⁶ A konferenciáról itt található információ és a résztvevők beleegyeztek a felvételbe:

<https://kibic.hu/2024/06/16/de-addig-mi-lesz-elindult-a-regisztracio-a-zskf-konferenciajara/>

³⁷ Legutóbbi konfliktus a két egyház között a kultúra területén manifesztálódott, amikor az EMIH bejelentette, hogy elindítja a zsidó színházi specializációt a Színház- és Filmművészeti Egyetemen anélkül, hogy megkeresték volna ezzel kapcsolatban az egyetlen zsidó színház képviselőjét, a Gólemet. Ez a feszültség nem mentes az előzményektől: Borgula András, a Gólem Színház alapítója és vezetője nem hajlandó EMIH-es eseményen részt venni szervezetileg, "amíg nem tisztázzák, hogy hova tűnnek el a közpénzek", amit az EMIH arra kapott, hogy (még egy) zsidó kulturális központot építsen, de egyelőre nyoma sincsen. (Ld. erről: Bacskai, S., 2023. május 23.)

³⁸ Ádám, P., 2024. szeptember 23.

Múlt és Jövőt azért nem vettük be az elemzésbe, mert ez egy kulturális-társadalmi folyóirat, nem kifejezetten a közélettel foglalkozik.)

A Neokohn, mely a három közül a legtöbb olvasóval rendelkezik (kb. naponta 40-60 ezer), *“az EMIH-től független, de ideológiailag a Chábádhoz, pontosabban az EMIH-hez van beágyazva”*, mondta ezt a főszerkesztője, Megyeri Jonatán, aki a zsidó.com (az EMIH honlapja) szerkesztésére is rálát - elmondása szerint. Az újság egy *“elsősorban külpolitikai témával foglalkozó lap: zsidó, konzervatív-liberális hír- és véleményportál”*, áll a honlapon. Az interjúban úgy nyilatkozott Megyeri, hogy *„a Neokohn egy véleményes oldal, mi ezt nem tagadjuk. Nem is próbálunk nem az lenni. Nem hiszünk az objektív újságírásban”*. Továbbá azt is mondta a fent idézett panelban, hogy *„azért vagyunk különlegesek, mert a Kibichez és a Szombathoz képest felvállaljuk, hogy milyen ideológiával írunk”*.³⁹ Sajnos, mind a három újságban találtunk olyan hírt (átvéve más nemzetközi lapoktól), amit mind a magyarországi Lakmusz⁴⁰, mind nemzetközi szervezetek⁴¹ tényellenőriztek és arra a konklúzióra jutottak, hogy nem megerősített információt tartalmaz. Ezt – a kutatási eredmények megosztásának következtében – azóta is csak a Kibic helyesbítette (kutatási eredményeink megosztását követően).

A Szombatot, ami a második legtöbb olvasóval rendelkezik, a MAZSIKE tartja fent, de kap támogatást a Mazsihistól is (10%), azonban a tartalomgyártás független az egyháztól. Gadó János elmondása szerint a Szombat *“egy ellenzéki zsidó lap, a mindenkori hatalommal szemben”* (hangzott el a fent említett panelben). A szerkesztési elveikkel az Izraeli kritika erősen szembe megy, ami abban is manifesztálódott, hogy az első eredményeinkből született cikket véleménycikknek tették be azzal a magyarázattal, hogy

A palesztinok gyakorlatilag egyetlen összefüggésben jelennek meg a nagyobb nyilvánosságban: ők az izraeliek/zsidók áldozatai. A palesztinok szenvedését gyakran eltúlozzák, majd igazságtalanul és teljesen egyoldalúan az izraeliek/zsidók nyakába varrják. Talán érthető, ha a zsidó sajtó ebbe az utcába nem akar belemenni és ezt az attitűdöt kritizálja. Ennek belátása az írásból nem tükröződik, e kritikai fenntartásaink okán közöltük az írást a Vélemény rovatban – amely egyébként a Szombat megbecsült rovata. (Gadó János, levelezés⁴²)

A Kibic a három magyarországi újság közül a legkisebb olvasó táborral rendelkezik (pár ezer olvasóval), de olvasókat külföldön is elérnek. Misszióját tekintve pedig – Ádám Péter főszerkesztő elmondása szerint – *“a Kibic deklarálta a civil szervezeteknek a lapja”*, célja, hogy platformot adjon nekik. Az újságot a Zsidó Közösségi Fórum tartja fenn, ennek megfelelően a *“közösség, kultúra és közélet”* van a központban. Ádám azt is mondta, hogy abszolút Izrael pártiak, tehát Izrael-ellenes cikkeket nem hagynak jóvá, de az izraeli kormánnyal szembeni kritikát igen. Ebben tehát szögesen eltérnek a Neokohntól, ahol a főszerkesztő kifejezetten károsnak találja az izraeli kritikát: *„nem a mi dolgunk rossz fénybe beállítani Izraelt, azt megteszik mások helyettünk”* – mondta. De azt is hozzátette, hogy ettől még hazudni nem fognak, csak *“megfelelően kell tálni”*.

³⁹ Itt érdemes kitérni az objektív újságírás versus objektív tények vitájára, ami elég fontos részét képezik a diskurzusnak a “post-truth” világban, és a közvéleményben/közbeszédben is eléggé elterjedt a tényrelativizmus (Surányi 2023, Krekó és Molnár 2023). Míg az újságíró nézetei valóban lehetnek szubjektívek, fontos (lenne) leszögezni, hogy vannak objektív tények és az újságíróknak feladata azokhoz ragaszkodni: ahogy Gulyás Márton mondta egy Telex interjúban (2022. szeptember 6.): az objektív újságírás nem egy elérendő cél, hanem munkaeszköz. (<https://youtu.be/6bq9T7gAb08?t=848> 2022 szeptember. 6. 14.08-tól)

⁴⁰ Német, Sz., 2023. október 27.

⁴¹ Spencer, S. H., Gore, D’A., 2023. október 23.

⁴² Engedéllyel tettük közzé.

Ezen kívül van még két magyar nyelvű, Izraelben élő magyarok által, önkéntes jelleggel indított portál: az Izraelinfo és az Ujkelet.live. (A nyomtatott Új Kelet újságot nem vettük be, mert egyrészt nagyon ritkán jelenik meg, tehát inkább magazin jellege van, másrészt pedig a kutatásunk az online térre korlátozódott.)

Az Izraelinfo-t önkéntesek írják, eredeti missziója, hogy a fősodorú médiától eltérő hangot képviseljenek, ami jelen esetben a(z izraelbeli) kormánykritikus oldalt jelenti. Szlogenjük: “magyarul izraeli”. Az Ujkelet.live szintén önkéntesek munkájaként indult, és az újság kiemelt fókuszja az izraeli biztonságpolitika. Mindkét újságnak körülbelül néhány ezer olvasója van.⁴³

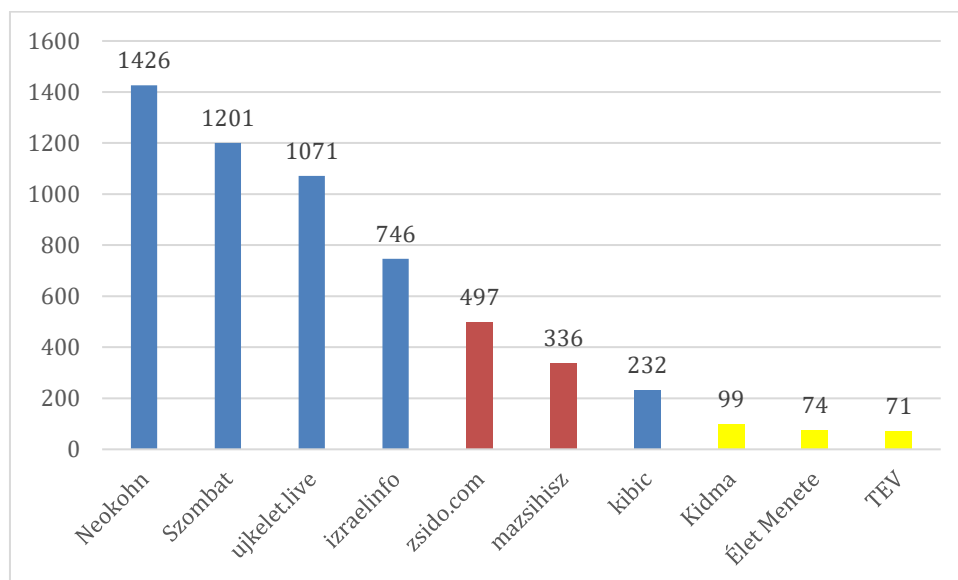
Eredmények

A Hamász október 7-i támadása nemcsak a zsidó közösségben, hanem az egész társadalomban napirenden volt (egy ideig). Több interjúalanyunkat és a közösség más képviselőit meghívták különböző médiumokba (TV, újság, podcast stb.), hogy beszéljenek erről a kérdésről. Jelen kutatás a zsidó közösségre fókuszál, ezért a magyarországi zsidó nyilvánosság elemzésére szorítkozunk, kiegészítve a zsidó közösségi vezetők megszólalásaival a nem zsidó médiumokban, melyek a vizsgált időszakra estek.

Összesített eredmények – trendek és előfordulások (kvantitatív)

Az első 100 nap alatt 5915 bejegyzést tettek közzé a különböző médiumok, civil és egyházi szervezetek (lásd még fentebb). A 2. ábrán jól látható, hogy a legtöbb tartalmat – nagyon változó arányban – a médiumok (kék), valamint a két legnagyobb vallási szervezet (Chábád és a Mazsihisz) állította elő. A többieknek nagyon kevés posztja/cikke volt.

2. Ábra: A bejegyzések száma oldalanként (kék = médium, piros = vallásos szervezet, sárga = civil szervezet)

Azok a domáinek vannak megjelenítve, ahol a megjelenések száma elérte az 1%-ot (59-et).

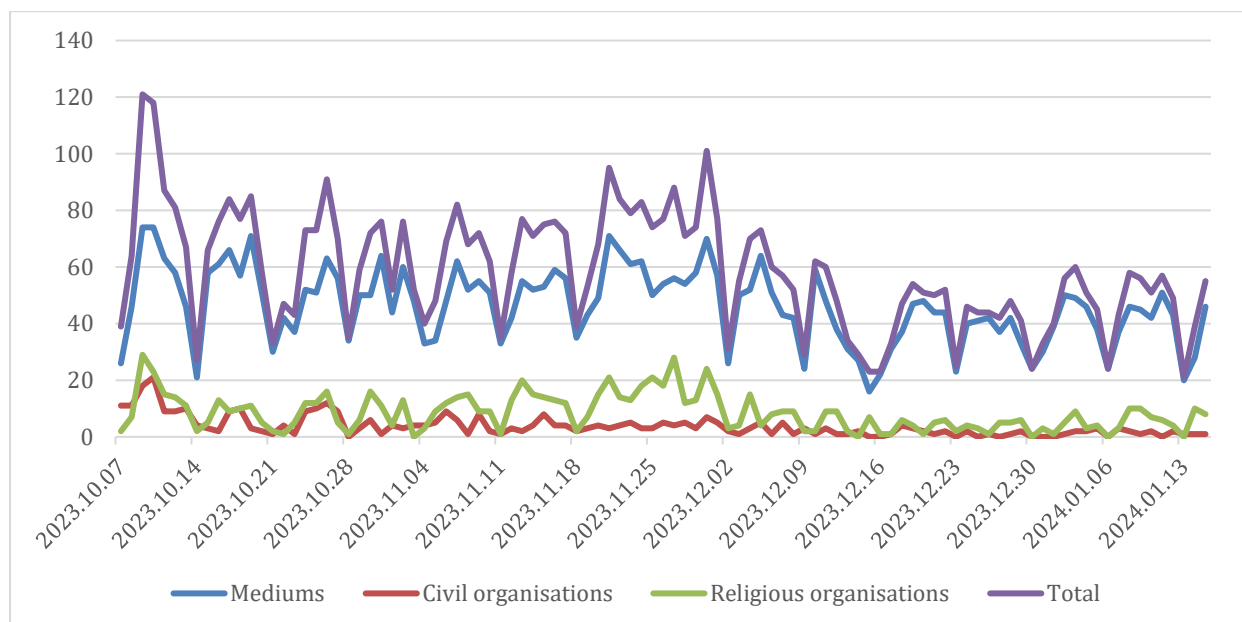
A kvantitatív elemzéshez használt adatbázis olyan bejegyzéseket tartalmazott, ahol az elemzés egysége a cikk vagy a poszt volt. Ezeket mind cím és tartalom szerint különítettük el, és minden egyes bejegyzést a közzététel dátuma, a platform (honlap vagy Facebook oldal), a szervezet típusa (médium,

⁴³ Az Izraelben írt magyar nyelvű újságok eredetéről és sorsáról lásd részletesebben Surányi, 2019: 74-76. o.

vallási vagy civil) és ezen belül a domain alapján kategorizáltunk. A kvalitatív elemzés eredményei alapján pedig konkrét szavakat választottunk ki (ld. a 3.sz. Mellékletet), köztük főneveket, melléknéveket és neveket (ragozatlan alakjukban), és kétértékű (dummy) változókat hoztunk létre a bejegyzésekben való megjelenésük alapján (igen/nem).

Ha megnézzük az időbeli eloszlást (3. ábra), nem mutatható ki egyértelmű tendencia. Három dologra következtethetünk: 1) a téma fontossága (vagy relevanciája) lassan, de csökken az idő múlásával, 2) amikor volt egy esemény (például a tűzszünet és a túszzabadítási alku vagy egy budapesti szolidaritási esemény), a tartalomgyártás hirtelen megugrott mind a vallási szervezeteknél, mind a médiumoknál (a civil szervezeteknél az első hónap után nagyon kevés bejegyzés volt), és 3) a médiumok járulnak hozzá a legtöbb tartalommal az egész időszak alatt.

3. Ábra: Időbeli eloszlás intézmény szerint

A kvantitatív elemzésnek három iránya volt: a témák azonosítása, a szóhasználatbeli különbségek és időbeli eltéréseinek vizsgálata és végül annak vizsgálata, hogy milyen forrásokra hivatkoznak a médiumok.

A különböző témák elterjedtsége

Ami a témákat illeti (ld. 1. táblázat), kiválasztottunk néhány olyan témát, ami a kutatásunk szempontjából releváns és könnyen azonosítható. Ehhez az egyes témákhoz különböző szócsokrokat határoztunk meg és végül ezek elterjedtségét vizsgáltuk. Ugyanakkor nem minden téma esetében lehet egyértelmű szócsokrot találni, így az egyes témák prevalenciája is bizonytalan lehet.

A szavak előfordulását cikkenként/posztonként (maximum) egyszer számoltuk, és azt mutatjuk be az alábbiakban, hogy

- 1) az összes bejegyzéshez képest milyen arányban fordult elő az adott szó(csoport),
- 2) illetve a különböző platformokon (civil szervezetek egyben, vallásos szervezetek, MAZSIHISZ, EMIH és a különböző médiumok) az átlaghoz képest hogyan alakul a megjelenésük, tehát hogy az adott platformon/domainen belül többet vagy kevesebbet használgák.

1. Táblázat: A különböző témák megjelenése az egész adatbázisban

Téma	Szavak	Előfordulás (N, %)
háború	katona, fegyver, likvidál, rakéta, légierő, bombáz ⁴⁴	N=2277 39%
szolidaritás	szolidaritás, szolidáris, adomány	N=530 9%
túsz	fogoly, túsz, fogság	N=1605 27%
tárgyalás	tárgyalás, béke, tűzszünet	N=1160 20%
vallás	zsoltár, Isten, Biblia, zsinagóga, rabbi	N=798 14%
palesztinpárti	palesztinbarát, palesztinpárti, „folyótól a tengerig”	N=210 4%
antiszemitizmus	antiszemitizmus, antiszemita	N=551 9%

A *háborúval* kapcsolatos tartalmak az izraeli újságokban szerepeltek átlagon felül (39%): az Izraelinfo-n a cikkek 50%-ban, míg az Ujkelet.live-on a cikkek 55%-ban szerepelt a fenti szavak közül legalább az egyik. Ez az eredmény nem okoz meglepetést, hiszen az izraeli újságok szorosan követik az összes háborúval kapcsolatos eseményt/történet, míg a Szombat és a Neokohn vegyes híreket oszt meg. A magyarországi zsidó lapoknak nem célja a napi szintű híradás: se kapacitásuk nincs erre, se érdeklődés nem lenne rá. Több interjúban is elhangzott, hogy akit igazán érdekel, az úgyis vagy angolul, vagy héberül informálódik az eseményekről. Megyeri azonban azt is nyilatkozta a fent idézett panelban, hogy ha lankad az érdeklődés, akkor többet írnak róla, mert *“kutya kötelességünknek érezzük, hogy beszámoljunk ezekről a dolgokról”*.

Mivel az interjúban sokat hangoztatták, és a tapasztalataink is azt mutatták, hogy a *szolidaritás* és az *összetartás* voltak az első reakciók az itthoni közösségen belül, ezért ezt a témát is bevettük a vizsgálatba. A szolidaritáshoz kapcsolódó híradások szignifikánsan gyakoribbak voltak a civil szervezetek tartalmaiban (22%), és a vallásos szervezetek tartalmai között is (16%), mint az egész adatbázisban (9%). A civil szervezeteknél evidens, a vallási szervezetek is előszeretettel osztottak meg ilyen tartalmakat, többek között azért is, mert sokszor ez egy közös imádkozás volt, vagy csak egyszerűen mert a vallási szervezetek vezetői részt vettek rajta. Ha a médiumokat szétválasztjuk, azt látjuk, hogy a Kibic cikkeiben szintén az átlagnál több szó van erről (14%). A Kibicnél is érthető: az újság főszerkesztője kifejezetten hangsúlyozta, hogy a Kibic kimondottan a civil szervezetek hangja szeretne lenni.

A szolidaritási események sok esetben a *túszokról* szóltak, ezért a harmadik témánk ez volt: a *túszokról* – a háborúhoz hasonlóan – az Izraelben íródott magyar nyelvű újságokban írnak az átlagnál (27%)

⁴⁴ A hadsereg szót azért nem vettük be, mert túl sokszor hivatkoznak rá, mint forrás.

gyakrabban: az Izraelinfo-n 30%, az Ujkelet.live-on még ennél is többször (40%) fordult elő valamelyik szó. Ennek a magyarázata is hasonló, mint a háborúé.

A *tárgyalásokkal és békével* kapcsolatos tartalmak szintén az Izraelben íródott újságokban voltak felülreprezentálva (Izraelinfo 26% és Ujkelet.live 23% az átlagos 20%-kal szemben).

A *vallásos jellegű* tartalmak értelemszerűen a vallásos tartalmak között voltak az átlagosnál (14%) sokkal gyakoribbak (33%), de a Neokohnon és a Kibicen is gyakoriak voltak (15-15%).

Az utolsó témánk ugyan gyakoriságát tekintve marginális, a kutatásunk szempontjából viszont fontos, mivel az első - kvalitatív - eredményeink és tapasztalataink azt mutatták, hogy a magyarországi zsidóságot is nagyon lekötik a *nyugat-európai és észak-amerikai palesztinpárti tüntetések* és az ezzel (néhol) összefonódó *antiszemitizmus*. Ezért a *palesztinpárti hangok/események* gyakoriságát és eloszlását is megnéztük. Ez a téma az átlagnál (4%) valamivel többet jelent meg a civil tartalmakban (5%), illetve a Szombat felületén (7%). Ezzel szemben az *antiszemitizmussal* kapcsolatos tartalmak jóval gyakoribbak és több helyen is felül vannak reprezentálva (a civil tartalmak, a Szombat és a Kibic cikkeiben, valamint a Mazsihisz oldalán: 12-12%, a Neokohnon 15% az átlag 9%-hoz képest). Ez jól mutatja, hogy ez a téma a diaszpórában sokkal jobban foglalkoztatja az embereket, mint Izraelben.

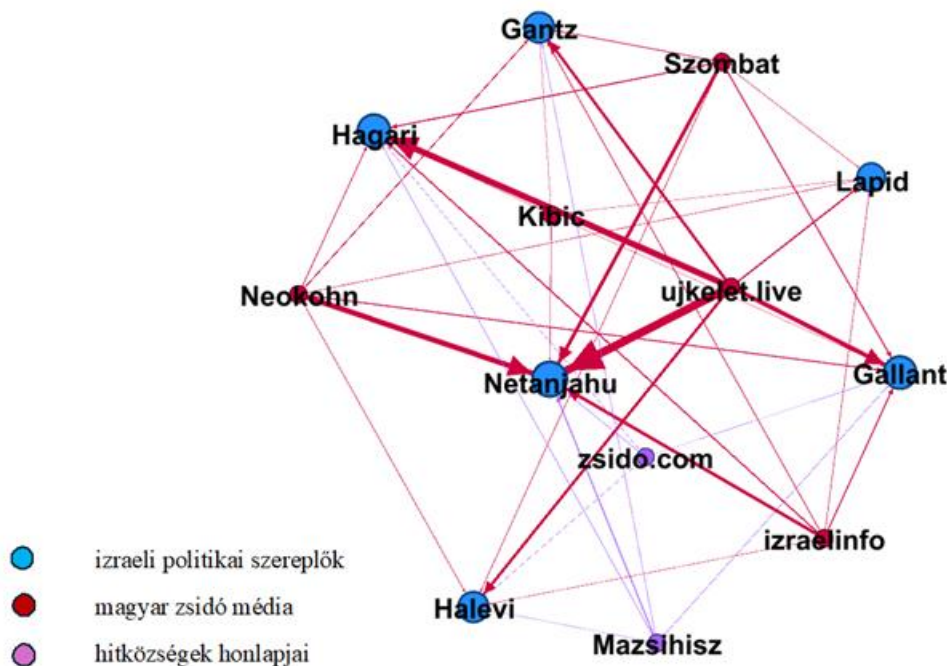
Összefoglalóan tehát elmondhatjuk, hogy a témákból kirajzolódik némi tendencia – főleg, ami a médiumokat illeti: megoszlanak funkciójukat és céljukat tekintve. Míg az Izraelben íródott tartalmak többet foglalkoznak a háborúval és annak következményeivel, illetve izraeli belpolitikai vetületével, a magyarországi lapok egyrészt az itthoni eseményekkel (pl. szolidaritási események), másrészt a világban zajló reakciókkal vannak inkább elfoglalva. Ami az antiszemitizmust illeti, ez az adatbázis alátámasztja annak a felvetésnek a jogosságát, amit a ZSKF fent idézett paneljében a moderátor (Vári György) a három magyarországi zsidó médium főszerkesztőinek szegezett: miért foglalkoznak ilyen sokat olyan eseményekkel (antiszemitizmussal, holokauszttal), amelyeknek a zsidók nem az ágensei, hanem a passzív elszenvedői az itthoni pozitív események helyett. A kérdésre nem érkezett érdemi válasz egyik főszerkesztőtől sem.

Ezeket az eredményeket megerősíti, hogy csak a címeket vizsgálva ugyanez jött ki: míg a háborúval kapcsolatos szavak jóval felülreprezentáltak az izraeli-magyar médiumok címeiben, az antiszemitizmus és a szolidaritás a magyar-zsidó újságok címeiben szerepeltek többet.

Politikai szereplők megjelenése

A magyar diaszpóra a zsidó média szemüvegén keresztül alakíthatja ki képét a szereplőkről és az izraeli politikáról. Az alábbi (4.) ábra azt mutatja be, hogy a média és a két nagy hitközség (honlapja és közösségi oldala) milyen mértékben említi az izraeli politikusokat. A kapcsolatok vastagsága megfelel az említések gyakoriságának: A leggyakrabban Benjamin Netanjahut említik, míg az akkori hadügyi kabinet tagját Benny Gantzot, a volt védelmi minisztert, Yoav Gallantot vagy az izraeli hadsereg szóvivőjét (Daniel Hagari) jóval kevesebbet. Bármely más izraeli politikust pedig csak ritkán említene, és összesen csak néhány szereplőt említ a zsidó sajtó.

4. Ábra: A magyarországi zsidó és az izraeli-magyar nyelvű médiában szereplő izraeli politikusok említésének hálózati vizualizációja

Érdekesebb, hogy az Izraelben működő magyar nyelvű zsidó sajtó (Ujkelet.live, Izraelinfo) változatosabb szereplőgárdát említ, és Netanjahu mellett gyakrabban említ politikusokat, mint a magyarországi médiumok (Szombat, Neokohn, Kibic).

Szóhasználat október 7-tel és a háborúval kapcsolatban

A szóhasználatban is igen jelentős eltérések vannak. Először október 7-ről írunk, majd a Hamász elleni izraeli offenzíváról. Végül pedig bemutatjuk az egyéb szóösszetételek előfordulásait és megoszlásait, melyeket szintén megvizsgáltunk. Mindezt a 2. és 3. táblázatokban foglaltuk össze.

Október 7.

A „támadás” szó túl gyakran fordul elő általában, ezért ezt kizártuk az elemzésből, mert nem lehetünk biztosak benne, hogy október 7-ével kapcsolatban használják-e, vagy valami másról van szó (ld. a 2. táblázatot). A **„brutális támadás”** és **„brutális terrortámadás”** kifejezések/szóösszetételek használata időben változik, de a domáinek közötti eltérés csak gyengén szignifikáns. A két kifejezést együtt október 26-ig bezárólag használták a legtöbbet (5 és 2% az átlagos 1.5 százalékhoz képest). Ami a domáineket illeti, a Neokohnon és a zsidó.com-on használták számszerűen a legtöbbet (3 és 2%), ami azért nem meglepő, mert Megyeri ezt is kiemelte az említett panelben: ők direkt kiírják, hogy brutális terrortámadás, hogy ne csak „október 7” szerepeljen, ezzel elősegítve a „fáradtságot”, amit az ukrajnai háború esetén is tapasztalhatunk. Ezen túl a civil tartalmakban is többször szerepelt (2%).

A **„meglepetésszerű”** szó (a támadásra utalva) többnyire az elején (október 30-ig) fordult elő. Az Ujkelet.live-on, a Szombaton, a Mazsihisz honlapján és az Izraelinfo-n (2-2-2%) jelent meg az átlagnál (1%) gyakrabban. Ezzel szemben a **„mészárlás”** szó az október 14-30. és október 31-november 22. közötti időszakokban jelent meg gyakrabban. Ami a platformokat illeti, az Ujkelet.live-on használták

sokkal többet ezt a kifejezést (27%) és a Neokohnon (15%) is valamennyivel az átlagon (14%) felül volt jelen. Ez részben azzal is magyarázható, hogy ez a kifejezés az izraeli médiában is használatos.⁴⁵

Ami az elnevezéseket illeti, a **9/11** (és a szeptember 11.) főleg a Neokohn szavajárása. Itt szerepelt átlagon felül (2% az 1%-hoz képest), és az összes előfordulás több mint fele itt van. Időben nem találtunk eltérést.

A **“pogrom”** szó a Kibicen, a Szombat cikkeiben (2-2%) és a vallásos tartalmak között, azon belül is főleg a Mazsihisz (3%) tartalmaiban szerepelt átlagon (1%) felül.

A **fekete nap/szombat** szókapcsolatok a Neokohnon és az Ujkelet.live-on jelentek meg, és időben az első héten. Ezt a kifejezést Izraelben is használták, de csak eleinte: a vallásosok kritikája miatt.⁴⁶

Rögtön október 7-én felmerül a **holokauszttal** való párhuzam (és ezzel el is indul egy vita arról, hogy lehet-e a holokauszthoz hasonló jelentőségű eseménynek tekinteni október 7-ét). Ugyan a kifejezést nem kizárólag a támadás jellemzésére használták, (pl. A Holokauszt óta nem érte ekkora támadás a zsidóságot), ezért nem is tettük bele a táblázatba, de érdemes megemlíteni, hogy az összes előforduláshoz képest (5%) a Mazsihisz oldalán (10%), a Kibicen (9%), a Neokohnon (8%), és a civil (6%) tartalmakban volt gyakoribb. Ráadásul az időbeli eloszlásból jól látszik (idővel csökken a használata), hogy az október 7-i eseményre reflektálnak vele leginkább.

Elmondhatjuk, hogy vannak olyan kifejezések is, amelyeket a Chábádhoz kötődő honlapok preferálnak, a „pogrom” kifejezés pedig inkább a Szombat és a Kibic által használt kifejezés. Nincs olyan közös terminológia, amit csak az izraeli magyar nyelvű újságok használnak.

Gázai háború

Az izraeli Vaskardok művelet elnevezésében, keretezésében, szignifikáns eltérések voltak (ld. a 2. táblázatot) a különböző médiumok között. A **“szárazföldi offenzíva”** szókapcsolat és a **“Vaskardok”** szinte csak az Ujkelet.live-on fordultak elő (129-szer az összes 157-ből, illetve 286-szor a 306-ból). A hírcikkekben szinte mindig külön bekezdést szenteltek a Vaskardok hadműveletnek (más témákkal egyetemben, mint például Tűszok, Déli front, Északi front stb.). Ezt a stratégiát azzal lehet magyarázni, hogy ez egy elsősorban biztonságpolitikai lap. Az izraeli diskurzusban a “Vaskardok hadművelet” sok kritikát kapott az elnevezés miatt: az “október 7-i háború” kifejezést preferálják.⁴⁷ Az időbeli eloszlást tekintve a szárazföldi offenzíva az utolsó időszakban (december 16-január 15.) szerepelt átlagon felül, míg a Vaskardok az október 27-től kezdődő időszakokban szerepelt átlagon felül, egészen december 15-ig (6 és 7% az átlag 5%-hoz képest).

A **hadművelet** önmagában szintén az Ujkelet.live-on fordult elő a legtöbbet (19% az átlag 8%-hoz képest), de az Izraelinfo-n is sokszor (átlagon felül) használták (12%). Ezen kívül még a Mazsihisz honlapját érdemes megemlíteni, ahol 9% volt a gyakorisága. Időben az október 27-et követő időszakban szerepelt átlagon felül (9%), illetve a december 16. és január 15. közötti időszakban (10%).

A **“gázai háború”** kifejezés szintén a két magyar nyelvű izraeli portálon szerepelt átlagon felül (a 3%-hoz képest az Ujkelet.live-on 7%-ban fordult elő, míg az Izraelinfo-n 5%-ban), és hasonlóan a szárazföldi offenzívához, ez is az utolsó időszakban szerepelt a legtöbbet (7%).

⁴⁵ Zerubavel, 2024.

⁴⁶ Zerubavel, 2024.

⁴⁷ Dahamshe, A., 2024.

Ami a gázai izraeli hadműveletet illeti, a tendenciák itt sokkal egyértelműbbek. Két kifejezést használtak mindkét izraeli médiumban: a semlegesebb „gázai háború” és a „katonai művelet” kifejezést.

Az időbeli eloszlást tekintve a gázai háborúval kapcsolatos valamennyi kifejezés inkább az utóbbi időszakokban jelent meg. Volt egy kifejezés (katonai művelet), amely már október végén megjelent az offenzíva kezdetére utalva, a többi pedig még később.

Összességében az október 7-ről szóló vita lassan a gázai háborúra terelődik, vagy legalábbis az október 7-i keretezés jelentősége idővel csökken. A Magyarországon megjelenő médiumok kevesebbet írnak a gázai háborúról, vagy semlegesebb (általánosságuk miatt általunk nem könnyen beazonosítható) kifejezésekkel.

2. Táblázat: Különböző szavak és elnevezések használata domainek és időszakok szerint

	Oldalak szerinti megjelenés							Időbeli megjelenés				
	Médiumok					Civil szerv.	Vallásos szerv.	Október 7-14.	Október 15-26.	Október 17. – November 21.	November 22. – December 15.	December 16. – Január 15.
	Ujkelet .live	Neokohn	Szombat	Izraelinfo	Kibic			[első hét]		[Vaskardok hadművelet kezdete]	[tűzszünet, túszok kiszabadítása és Hanuka]	[Dél-Afrika benyújtja a pert]
Október 7.												
brutális (terror)támadás (1.5%)		2.6%				2.4%	zsido.com: 2%	5%	2.4%			
Fekete nap/ Szombat (1.4%)	1.7%	2.2%						2.8%				
pogrom (1.2%)			2.1%		2.2%		Mazsihisz: 2.7%					
meglepetésszerű (1.2%)	2.2%		2%	2%			Mazsihisz: 1.8%	5.4%	2.2%			
mészárlás (14%)	27%	15%								18%		
9/11 (0.8%)		1.8%										1.5%
Gázai háború												
szárazföldi offenzíva (2.7%)	12%											3.7%
Gázai háború (3.4%)	7%			5%								7%
Vaskardok (5%)	27%										6%	7%
hadművelet (8%)	19%			12%			Mazsihisz: 9%			9%		10%

Egyéb szóhasználat

A szóhasználatnál kíváncsiak voltunk arra is, hogy melyik platform milyen kifejezéseket részesít előnyben. Többnyire a nem egyértelmű szavakra és koncepciókra voltunk kíváncsiak, hogy meg tudjuk vizsgálni a törésvonalakat a különböző platformok között. Ehhez három nagyobb témát választottunk ki, melyeket relevánsnak tartottunk a vizsgálódásunk szempontjából: a terrorizmussal, Izraellel és Gázával/gázaiakkal kapcsolatos kifejezéseket néztük meg.

A **terrorizmussal** kapcsolatos kifejezések között az **iszlamista** szó szerepelt a legtöbbször (9%). A leggyakrabban az Izraelinfo-n szerepelt (24%), a Mazsihisz tartalmaiban (17%), és a Szombatban (14%). Az MTI által használt hivatalos kifejezés a „Hamász iszlamista terrorszervezet” volt. Mivel ez a három domain sok tartalmat vesz át az MTI-től (ld. lejjebb), ez megmagyarázza az ő szóhasználatukat. Ezenkívül a Neokohn is sokat hivatkozik az MTI-re, de egyrészt ott sok az olyan hivatkozás, ami csak egy cikk címet emel ki az MTI-re hivatkozva, másrészt a Neokohnon más stratégia van érvényben a Hamász elnevezését illetően.

A **“palesztin terror”** szókapcsolat szerepelt a második leggyakrabban (5%). Az eloszlást tekintve a Kibicen (12%) és a Neokohnon (10%) szerepelt az átlagnál gyakrabban. A Neokohn főszerkesztője külön kitért erre az interjúban, hogy ők fontosnak tartják „sulykolni”, hogy a Hamász az egy palesztin terrorszervezet, ezért külön figyeltek rá, hogy így szerepeljen a cikkekben:

nagyon fontosnak gondolom, hogy sosem írjuk le, hogy 'Hamász' önmagában, hanem Hamász palesztin terrorszervezet, és ha kell, kétszer megismételjük, hogy 'terror'. [...] Erre mondhatná valaki, hogy de hát akkor én egyenlőségjelet húzok a palesztin és a terror között, ha én ezt a kettőt mindig együtt említem, de én ezt nem fogom tagadni. Pláne nem akkor, amikor a palesztinok között a Hamász támogatottsága 80%-a fölött van.

Ami a Kibicet illeti, nekik nincs erre vonatkozó iránymutatásuk, *“nem is igazán figyeltünk arra, hogy ezek vagy más szavak hányszor szerepelnek egy-egy cikkben”*, írta a főszerkesztő.

Időben az első időszakokban (október 26-ig bezárólag), és az általunk vizsgált utolsó hónapban használták ezt a kifejezést átlagon felül.

Míg a **“palesztin terror”⁴⁸** szókapcsolatok a palesztinokat kapcsolja össze a terrorizmussal, a **“gázai terrorista”** szókapcsolat sokkal inkább utal a Hamászra (és nem az egész népcsoportra). Ez a szókapcsolat sokkal kevesebbszer szerepelt, mindössze 74-szer (1%), és csak az Ujkelet.live-on használták átlagon felül (4%).

Az **ISIS** és az **Iszlám Állam** kifejezések összesen 153-szor szerepeltek (2,6%): időben az első időszakban volt gyakori a rájuk való hivatkozás (az első héten 4,2%, október 15-től 26-ig 5,9%). Ami a domaineket illeti, az Ujkelet.live-on (4,7%) és a Neokohnon (3,1%) használták átlagon felül, és abszolút értékben is itt jelent meg a legtöbbet (összesen 94-szer). Ennek a kontextusa általában az volt, hogy a Hamászt hasonlították az ISIS-hez.

A **gázaiakat** és **Gázát** vizsgálva három fogalmat választottunk ki: a gázai palesztin, a gázaiak és a humanitárius* szóösszetételeket. Mivel az előzetes (kvalitatív) eredményeink azt sugallták, hogy a magyar zsidó tartalmak semennyire, vagy csak alig foglalkoznak a gázai – humanitárius – helyzettel és a gázaiakkal, arra voltunk kíváncsiak, hogy ez mennyire igaz az egész mintában.

⁴⁸ A csillag a többes kifejezésekre utal: belevettük mind a palesztin terrorista, mind a palesztin terrorizmust, és ezeknek a ragozott alakjait.

A **“gázaiak”** kifejezés 120-szor szerepelt (2%), és átlagon felül csak az Ujkelet.live-on (4%). Említésükre többféleképpen is sor került. Először is, több cikkben közölték a halálos áldozatok számát az izraeli offenzívával kapcsolatban. Másodszor, akkor írtak róluk, amikor a cikk azt magyarázta, hogy az IDF hogyan figyel a civil lakosságra (arab nyelvű üzenetek küldésével). Harmadszor pedig nagyon kevés olyan cikk volt, amely megpróbált különbséget tenni a gázai lakosság és a Hamász között. A **“gázai palesztin”** kifejezés nem szerepelt egyáltalán se a vallásos, se a civil tartalmakban, valamint a Kibicen sem, de ezek a különbségek nem voltak szignifikánsak. Időben október 15 és 26 között volt kicsit többször megemlítve, de ez a különbség csak gyengén volt szignifikáns (ekkor történt az Al-Ahli kórház incidens). A kifejezés nem is szerepelt sokszor az egész adatbázisban (52 találat).

A **humanitárius** szóösszetételek (humanitárius segély (248), humanitárius folyosó (45), humanitárius jog (39) és humanitárius helyzet (42)) közül legalább az egyik 322 cikkben/posztban (6%) szerepelt, és az izraeli magyar újságokban volt felülreprezentálva (11-11%). Ami az időbeli eloszlást illeti, október második felében szerepelt az átlagnál felül: ekkoriban – a túsztárgyalásokkal párhuzamosan (illetve annak köszönhetően) – engedett be Izrael nagyobb mennyiségű humanitárius segélyt Gázába, illetve az EU ekkor növelte meg a humanitárius segítségét⁴⁹.

⁴⁹ rtl.hu, 2023. október 14.

3. Táblázat: Különböző szavak és elnevezések használata domainek és időszakok szerint

	Oldalak szerinti megjelenés							Időbeli megjelenés				
	Médiumok					Civil szerv.	Vallásos szerv.	Október 7-14.	Október 15-26.	Október 17. – November 21.	November 22. – December 15.	December 16. – Január 15.
	Ujkelet .live	Neokohn	Szombat	Izraelinfo	Kibic			[első hét]		[Vaskardok hadművelet kezdete]	[tűzszünet, túszok kiszabadítása és Hanuka]	[Dél-Afrika benyújtja a pert]
Terrorizmus												
iszlamista (9%)		24%		14%			Mazsihisz: 17%					
Palesztin terror* (5%)			10%		12%			9%	6%			6%
Gázai terror* (1.3%)	4.4%							3.1%		1.8%		
ISIS (2.6%)	4.7%		3.1%					4.2%	5.9%			
Gázaiak												
Gázaiak (3.9%)	7.3%								6.4%			4.9%
humanitárius * (6%)	11%	11%							8%			

Forráshasználat

Az eseményekkel kapcsolatos álláspont könnyen összefügghet azzal is, hogy milyen izraeli, vagy külföldi hírforrásokra hivatkoznak az egyes szereplők. Az összefüggés iránya persze többféle is lehet, hiszen a szelekciót eleve befolyásolhatja a politikai vagy vallási irányultság és az így kiválasztott hírforrások pedig tovább erősíthetnek egy eleve meglévő nézőpontot vagy narratívát.

Az elemzésnek ebben a részében médiumokra összpontosítottunk, azaz azt vizsgáltuk meg, hogy a magyar zsidó és izraeli-magyar médiumok milyen izraeli és más médiaforrásokat neveznek meg. Nem szerepeltetjük az összes előforduló médiumot, hiszen egy-egy hivatkozás tulajdinképpen véletlenül is előfordulhat, ehelyett azok a médiumok szerepelnek, amelyekre legalább 5-ször hivatkozott valamely magyar zsidó médium az első 100 napban. A magyar médiaforrások közül egyedül az MTI játszott komolyabb szerepet, de megjelenik a Telex, a 444 és a Mandiner és az Index is a hivatkozott médiumok között. Előfordul néhány Izraelen kívüli médium is, mint a Reuters hírügynökség, a CNN, New York Times, a Wall Street Journal és az Axios. Ezek mind amerikai médiumok, emellett egyedül a BBC jelenik meg nemzetközi hírforrásként. Ennél talán érdekesebbek a szintén amerikai székhelyű, de zsidó vonatkozású lapok, a Jewish Telegraph Agency (JTA), az Algemeiner, míg az egyetlen regionális (közel-keleti) lap az Al-Jazeera.

Az izraeli médiumokat két szempont szerint tovább kategorizáltuk. Egyrészt a politikai értékrend szerint (baloldali, jobboldali vagy centrum), másrészt a szerint, hogy kritikusak-e a Netanjahu kormánnyal, semlegesnek tűnnek azzal szemben vagy inkább támogatják azt. A kategorizáláshoz különböző szakirodalmi forrásokat⁵⁰ és izraeli szakértőkkel (mások által) készített interjúkat, podkasztfelvételeket használtunk⁵¹, valamint mi is megkértünk néhány szakértőt is⁵², hogy sorolja be az egyes médiumokat (4. táblázat)

4. táblázat: A cikkekben előforduló izraeli médiumok

Médium	politikai irányultság	a Netanjahu kormányhoz való viszony
12-es csatorna	centrum	kritikus
13-as csatorna	baloldali-liberális	kritikus
14-es csatorna	konzervatív/jobboldali	támogató
Haaretz	baloldali/liberális	kritikus
Israel Hayom	konzervatív	támogató
Jewish News Syndicate (JNS)	konzervatív	támogató
Jerusalem Post (Jpost)	konzervatív	semleges
Kan közszolgálati TV/Rádió, Kan 11 (KAN)	centrum	semleges
Maariv	centrum	semleges

⁵⁰ Mena, J. 2019, Schejter, A. 2022

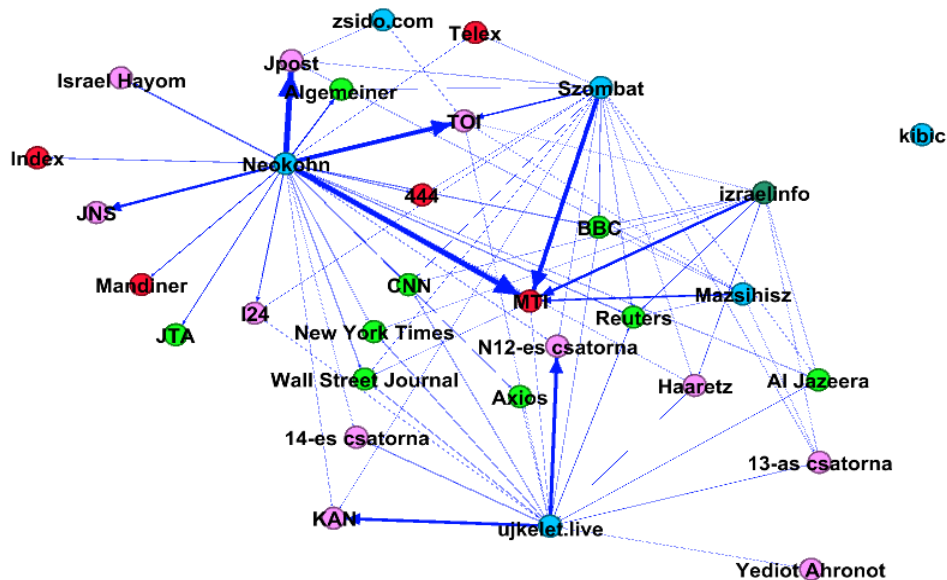
⁵¹ Persico O., & Saragusti A. 2024, UCLA Y&S Nazarian Center for Israel Studies 2025, Israel Studies at Brandeis University, 2024

⁵² Ezúton is köszönjük Dr. Shayna Weissnek a Schusterman Center for Israel Studies igazgatóhelyettesének és Frank Péternek az Izraelinfo főszerkesztőjének a segítséget. A végleges besorolás természetesen a szerzők döntését tükrözi.

Times of Israel (TOI)	centrum	kritikus
Yediot Ahronoth	centrum	semleges
Ynet	centrum	kritikus

A hivatkozásokat egy hálózati ábrán szemlélteljük (5. ábra). Ahogy másutt is, a két nagy hitközség honlapját – amelyek részben hírportálként is szolgálnak – is szerepeltetjük a magyar zsidó médiumok között.

5. Ábra: Hivatkozás más médiumokra (Kék: vizsgált magyarországi médiumok, sötétzöld: vizsgált izraeli médiumok, piros: hivatkozott magyar médiumok, lila: hivatkozott izraeli médiumok, világoszöld: hivatkozott más országbeli médiumok)

A vizsgált lapok közül a kibic keveset hivatkozik más lapokra (4-szer az MTI-re, ez a legtöbbet hivatkozott médium a korpuszban). A másik 4 vizsgált médium közül 3 számára a legfontosabb hírforrás az MTI, míg az izraeli székhelyű Ujkelet.live elsősorban az izraeli médiumokat hivatkozza (leginkább a 12-es csatornát, ami talán a legnépszerűbb izraeli televíziós csatorna, és a KAN-t, a közszolgálati médiát). Az MTI mellett más magyar médiumok elsősorban a Neokohn hálózatában tűnnek fel, a 444 és a Telex nem igazán forrásként, hanem a kritika tárgyaként. A Neokohn hivatkozik továbbá az Indexre és a Mandinerre, azaz kifejezetten konzervatív/kormánypárti magyar médiumokra is. A Neokohn „hivatkozási hálózata” egyébként is elkülönül valamelyest a többi médium ilyen hálózatától: ebben elsősorban konzervatív és jobboldali médiumok vannak: az Israel Hayom és a Jewish News Syndicate (JNS) kifejezetten támogatják a Netanjahu kormányt. Az I24 és a Jerusalem Post is inkább konzervatív lapnak mondható, bár utóbbi inkább semleges-kritikus álláspontot foglal el a Netanjahu kormánnyal szemben.

Ebből a hálózathoz az inkább centrista, és Netanjahu-kritikus Times of Israel lóg ki (259-szer említik meg a Neokohn cikkeiben). Ez a lap a Szombat által megnevezett források között is előkelő helyet tölt be (89 említéssel). Ezen kívül a Szombat esetében (az MTI- kívül) nincs kitüntetett forrás, és ugyanez mondható el az Izraelinfo-ról és a Mazsihisz honlapjáról is. Az Ujkelet.live ebből a szempontból különbözik mind a Neokohn-tól, mind a többi magyar médiumtól: Egyrészt nem hivatkozik magyar médiumokra, (az MTI-re is alig, mindössze hatszor), másrészt az izraeli forrásai vagy a közszolgálati médiához (a KAN, 177-szer), vagy a Netanjahu kormánnyal szemben kritikus médiumok közül kerülnek ki: Ilyen a 12-es csatorna (201), a Haaretz, és a 13-as csatorna is. A Netanjahu párti 14-es csatorna és az I24 hasonló számban jelenik meg a hivatkozások között, mint az utóbbi két, Netanjahu-kritikus médium (10 és 24 alkalommal).

Beszédes az is, hogy mi hiányzik a hivatkozott médiumok közül: Egyrészt az egész hálózatban nagyobb súllyal szerepelnek a konzervatív, jobboldali izraeli médiumok. Ahogy említettük, még az izraeli közmédia is csak az Ujkelet.live-on keresztül kerül be a források közé. Míg az Ujkelet.live 177-szer említi a KAN-t, addig minden egyéb médium kevesebb, mint 10-szer. A Haaretz, a legbefolyásosabb baloldali médium lényegében az Ujkelet.live és az Izraelinfo forrásai között szerepel, de ott is meglehetősen alacsony súllyal (10-szer és 21-szer). Hiányzik az izraeli hadsereg rádiója, az ultraortodox, és az izraeli arab média is.

Narratíva elemzés

Ahhoz, hogy azonosítani tudjuk a narratívákat, kvalitatív elemzést végeztünk. A közel 6000 bejegyzésből mintát vettünk, amely az első hét összes tartalmát magában foglalja, majd alapos mintavételt végeztünk, figyelembe véve 1) azokat az időszakokat amikor sok tartalom volt, 2) a médiumok, illetve egyes szereplő-típusok által létrehozott alapmegoszlást/arányt, 3) a médiumok esetében pedig igyekeztünk lehetőség szerint a vélemény és elemző (hosszabb) cikkeket kiválasztani, és minden esetben (ahol releváns) csak a honlapról származó cikkeket tartottuk meg (kettős tartalom esetén). Így 684 bejegyzést kaptunk. Mindez részben annak volt köszönhető, hogy az első/előzetes eredményeket szélesebb közönséggel is megosztottuk, amikor hasznos észrevételeket és kritikákat kaptunk: ennek megfelelően módosítottuk a kutatást.

Kizárólag ezt a mintát vizsgálva először a kvalitatív elemzést végeztük el egy kvalitatív adatelemző szoftver (MAXQDA) segítségével. Kétféle kódot használtunk a szövegek elemzéséhez: Egyrészt az eseményekre kialakítottunk kódokat (előtte – október 7. – gázai háború – utóhatások: antiszemitizmus etc.), és ezen belül alkódot, másrészt használtunk úgynevezett horizontális kódokat is, melyek absztrakt fogalmakra épültek, mint például az áldozatiság, ellenség, biztonság stb. Az elemzésben ezeket vegyesen fogjuk bemutatni.

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy ebben a fejezetben – többek között a kvalitatív módszertan alkalmazásából kifolyólag – nem az előfordulások megoszlását vagy gyakoriságát vizsgáljuk, hanem a narratívák tartalmára fókuszálunk.

Beszédmód október 7-ről

A támadást vizsgálva megállapíthatjuk, hogy nincsenek nagy különbségek az értelmezésben. **A fő narratíva az volt, hogy ez egy terrortámadás volt, melyet a Hamász, és egyéb terrorszervezetek (pl. az iszlám dzsihád) követtek el.** Az eltérések egyfelől az elnevezésben rejlenek (erről fentebb is írtunk): Az egyik kérdés az, hogy az esemény elnevezésében milyen más történeti eseményekkel állították párhuzamba az október 7-i támadást. Felmerültek olyan események, amelyek talán október 7-e nemzetközi jelentőségét emelik ki: 9/11, vagy Pearl Harbor és olyanok, amelyek inkább az izraeli vagy zsidó történelmen belül kerestek párhuzamokat, és így a zsidóságra leselkedő veszélyt hangsúlyozhatták. Az egyik legjellemzőbb párhuzam a Jom Kippur-i háború, mint összehasonlítási alap,

hiszen a támadás hasonló időzítéssel (Szimchát Tóra/Sabbatkor) és szinte ugyanazon a napon történt, 50 évvel később. Ráadásul mindkét támadás „meglepő” volt. Valaki azonban nem találta elég erősnek ezt az összehasonlítást: „*Ez nem egy újabb jom kippuri háború, annál sokkal rosszabb*”⁵³ címmel jelent meg egy cikk a Kibicen. Ezentúl egyesek azzal érveltek, hogy ez egy „második holokauszt”.

A Hamász szombati, halálos gázai támadása során meggyilkolt és elrabolt izraeliek megdöbbenő és felbecsülhetetlenül magas száma miatt, az izraeliek már azt beszélik, hogy ez Izrael „9/11-e” és „Pearl Harbora”. De sajnos, tekintettel az izraeliek ellen elkövetett szörnyű bűnök természetére és mértékére, valamint figyelembe véve a tényt, hogy az áldozatok túlnyomó többsége civil – köztük sok gyerek, nő és idős – és nem katona, a megfelelőbb analógia a holokauszt.⁵⁴

A Holokauszt, mint viszonyítási pont talán éppen azért jelenik meg azonnal, mert mind nemzetközi, mind a zsidó és izraeli történelmen belüli jelentősége megkérdőjelezhetetlen. Ugyanakkor vita van arról, hogy a holokausztot kell-e, szabad-e összehasonlításaként használni, vagy ez egyfajta relativizálás. (Ez szorosan összefügg az áldozati szerep megélésével, lásd alább.) Egy holokauszt-túlélő így nyilatkozott: „*Nyolc évtizeddel a holokauszt után átéltem egy második holokausztot.*”⁵⁵ Az ENSZ Izraeli nagykövete fölvette a sárga csillagot, amikor felszólalt, amit a Jad Vasem (szintén izraeli) igazgatója felháborítónak tartott.⁵⁶ Ez is jól mutatja, hogy még Izraelen belül sincsen egyetértés ebben. Ennek mentén több cikkben is a nácihoz hasonlították a Hamászt, ahogy ez gyakran megjelent az izraeli kormány beszédeiben is⁵⁷. Fináli Gábor, a Mazsihisz egyik sokat kritizált rabbija az alábbiakat nyilatkozta a Magyar Narancsnak⁵⁸ – az izraeli kormány kritikájával fűszerezve mondandóját:

A Hamász náciifikálásába láthatóan nagy energiát fektet az izraeli propagandagépezet, tegyük hozzá, meglehetősen igaztalanul. Ha már valamihez, akkor inkább talán az európai telepésekre támadó indiánok vérengzéseéhez, vagy a Hmelnjickij-féle felkelés alatt elkövetett népiirtáshoz lehetne inkább hasonlítani azt, amit a Hamász tett október 7-én. Az viszont, hogy a nácihoz hasonlítjuk őket, az izraeli tudatban, ahol még mindig él valamiféle bosszú igény a holokauszt miatt, ez egyfajta *carte blanche*-ként bármire felhatalmazást adhat.

Összességében az, hogy október 7. trauma volt a világ zsidósága számára, széles körben elterjedt nézet – ennek az elnevezésében vannak eltérések.

Az ellen-narratíva, hogy a Hamász egy palesztin szabadságharcos szervezet, aki az izraeli megszállás ellen küzdött. Ez – értelemszerűen – az általunk vizsgált tartalmakban kizárólag idézőjelben, palesztin forrásokra hivatkozva jelent meg, néhol cinikus megjegyzéssel. Néhány példa erre:

A skandalások közt többek közt ilyen mondatok hangzottak el: „Az ellenállás indokolt, ha az embereket megszállják.” Az ehhez hasonló szlogenek még: „A folyótól a tengerig Palesztina szabad lesz”, „Globalizáljuk az intifádát!”. [...] „A palesztinok erkölcsileg megkérdőjelezhető cselekedeteit azzal racionalizálják, hogy a kisebbség tagjai annyira elnyomottak és

⁵³ Ádám, P., 2023. október 8.

⁵⁴ Tablet Magazine, 2023. október 9.

⁵⁵ Izraelinfo, 2023. november 21.

⁵⁶ Magid, J., 2023. október 31.

⁵⁷ Előadás az AIS és az EAIS közös konferenciáján 2024-ben: Yuval Benziman & Roy Katz: “‘Revenge’ Against the ‘Nazis’: Israel Broadcast Media and Public Discourse in the 2023 War.” <https://aisisraelstudies.org/wp-content/uploads/2024/07/8.-Conference-Program-Book.pdf>

⁵⁸ Krusovszky, D., 2023. november 15.

kétségbeesettek, hogy nincsen más eszközük a velük történt rossz helyreállítására, mint civilek megtámadása és terrorcselekmények végrehajtása.”⁵⁹

...írta ki az X-re Khalifa, aki nem sokkal később egy másik posztban pedig azzal viccelődött, hogy „a palesztin szabadságharcosok” – ahogy ő nevezte a Hamász terroristáit – nem tudnak normálisan kamerázni.⁶⁰

A fő narratívának a részletesebb kifejtésében voltak eltérések. Ezeket fogjuk bemutatni az alábbi két alfejezetben.

Ki volt a célpont? Ellenségek

Érdemes kiemelni, hogy nem volt teljes egyetértés abban, hogy *ki ellen* zajlott ez a támadás. Sokan azt emelték ki, hogy az egész emberiség ellen: „A terror, amely Izraelt érte, egyúttal az emberiség ellen elkövetett állatias akció volt. [...] A terror, amely Izraelt és a zsidóságot érte, egyúttal az emberség, a szeretet, a Szentírás által közvetített legfőbb erkölcsi parancsolatok, a legfontosabb társadalmi eszmények ellen elkövetett állatias akció volt – jelentette ki Grósz Andor.”⁶¹ Voltak, akik úgy értelmezték, hogy *a zsidók* ellen: „ami október 7-én Izraelben, zsidók ellen történt, az egy önmagában tragikus és elítélendő népi támadás.”⁶² Volt, aki az izraeli közösségeket emeli ki: „a Hamász terroristái által az izraeli közösségek elleni október 7-i támadás során”⁶³. Nehéz eldönteni ezt a vitát: a Human Rights Watch – az amúgy Izrael által sokat kritizált szervezet⁶⁴ – arra a konklúzióra jutott az október 7-ről szóló jelentésében⁶⁵, hogy a Hamász és a többi terrrorszervezet is *„háborús- és az emberiség elleni bűnöket”* (saját kiemelés) követett el több ízben is.

Kinek a felelőssége?

A másik ilyen „részlet” a felelősség kérdése, amiben nincs teljes egyetértés. Az izraeli kormány retorikáját követve sok cikkben a fő narratíva az, hogy először végig kell vinni az ellentámadást (azaz a háborút), és csak utána jön a felelősségre vonás: „A Hamász nagy katasztrófát okozott a Gázai övezet lakóinak. Eljön majd a kemény kérdések és a kemény vizsgálat ideje, de most háborúban vagyunk, és azzal vagyunk elfoglalva, hogy megtámadjuk az ellenséget, és győzni fogunk.”⁶⁶ Abban azonban széleskörű egyetértés van, hogy az izraeli kormány is hibás, még az Izrael-barát híradásokban is találtunk erre való utalást, de a hangsúly a Hamászon és a terrrorszervezetet támogató Iránon van. Az előbbire egy példa egy explicit Izrael-barát médiumból Izraeli Állam felelősségéről: „A zsidó állam nem teljesítette legszentebb kötelességét, amelyért eredetileg megalapították: a zsidók védelmét.”⁶⁷ Hasonlóképpen egy szemrehányó mondat az Izraelinfo-ból: *„Mi sírunk, védekezünk, és majd együtt győzünk”. Mondja ezt a vezérünk, akinek a felügyelete alatt elvezényelték a katonákat a világ legjobban őrzött határáról.*”⁶⁸

⁵⁹ Markovics, A., 2023. november 27.

⁶⁰ Index, 2023. október 10.

⁶¹ Szombat, 2023. október 11.

⁶² Politzer-Maymon Krisztina, 2023. október 26.

⁶³ Jewish News Syndicate., 2023. december 10.

⁶⁴ Steinberg, G. M. (2020). Human Rights Watch's anti-Israel Agenda. *Israel Affairs*.

⁶⁵ Human Rights Watch. (2024). I Can't Erase All the Blood from My Mind: Palestinian Armed Groups' October 7 Assault on Israel.

⁶⁶ Neokohn, 2023. október 8.

⁶⁷ Tablet Magazine, 2023. október 9.

⁶⁸ Wolf Csongovai, 2023. november 28.

Más szereplők/események is felbukkannak a szövegekben, például a 2011-es túsalku, amikor Gilad Shalitot szabadon engedték 1027 palesztin fogolyért cserébe, köztük Jahja Szinwarért, aki az október 7-i támadás fő szervezője, és nem egy cikkben említik az ENSZ palesztin menekültekkel foglalkozó ügynökségét (UNRWA) is, amely a gázai enklávában a terrrorszervezet kezére játszik – az alagutakban a Hamasz működését engedélyezésével, a palesztinok antiszemitizmusra nevelésével stb. Egy példa erre egy Szombat cikkből, melyben egy brit szervezet, az IMPACT-SE jelentését idézik:

Az UNRWA egyik gázai alkalmazottja, Mahmoud Abu Adhm több olyan posztot is feltöltött, amely a Hamász által elkövetett mészárlást támogatta – derült ki a jelentésből. Az egyikben, amelyet három nappal a támadás után tett közzé, Abu Adhm iszlám szövegekre hivatkozva arra buzdította a palesztin terrorcsoportot, hogy ölje meg az izraeli túsokat: „Ne menj el egy fogoly mellett sem, akit nem bocsájtottak el, vágd el a nyakát, hogy így kelts rettegést az ellenségben”.⁶⁹

Több ízben egyenesen az Európai Uniót vonják felelősségre, úgy mint *“a Hamasz egyik legnagyobb támogatója [...] lényegében anyagilag is az Európai Unió támogatja... Persze akaratlanul...”*⁷⁰.

Izraeli válaszcsapás

A „Vaskardok” műveletet illetően több eltérés volt, de összességében általános volt az egyetértés a fő narratívában, miszerint, mivel **Izraelt megtámadták, joga van az önvédelemhez**. Az idő múlásával azonban (szórványosan ugyan, de) megjelent egy kritikusabb megközelítés is, amely szerint Izraelnek óvatosabban kellene harcolnia, hogy kevésbé ártson a civil lakosságnak.

A jogos önvédelem ellen-narratívája, azaz az, hogy **Izrael népiirtást követ el Gázában**, kizárólag idézőjelben szerepelt, azaz csupán azért idézték, hogy aztán ezt megcáfolják. A magyar megszólalók többsége továbbá úgy véli, hogy Izrael odafigyel a civilekre, sőt egyesek szerint túlságosan is odafigyelnek rájuk – ezzel veszélyeztetve az izraeli katonák életét: *„Miért kell nekünk állandóan csak védekezni? Ráadásul óvatosan, nehogy megsérüljenek a nem létező civilek. Ez egy bűnöző banda.”*⁷¹

Érdekes, hogy pont az Izraelinfo-n található ez az idézet – ami inkább egy baloldali, kormánykritikus lap. De a médiumok sokszínűségét mutatja, hogy ugyanebben a lapban megjelent egy cikk, ahol arról írtak, hogy ezzel a hadművelet kontraproduktív azaz pontosan a kimondott célokkal ellentétes hatást fog elérni.

A CCN-nek írt egy cikket Robert A. Pape, a politikatudományok professzora, aki a chicagói egyetemen tanít, és azt mondta, hogy be lehet nyomulni Gázába, és el lehet pusztítani, de minden egyes „polgár” házában legalább egy 18 év körüli fiatal van, és azt fogja eredményezni, hogy a mostaninál nagyobb létszámú terrorista generáció térhet majd vissza. Vagyis a háború sem hozhat feltétlenül megoldást és megnyugvást.⁷²

Ezt a véleményt osztja Fináli Gábor is, mely egy Magyar Narancs cikkben olvasható: *„minden egyes újabb ledobott izraeli bomba a megegyezés esélyének radikális csökkenését is jelenti egyben”*.⁷³

A válaszcsapás megítélésénél a túsok kérdése is előkerült (a támadást követően csupán két nappal):

⁶⁹ Szombat, 2023. november 7.

⁷⁰ Székely, 2023. november 9.

⁷¹ Wolf Csongovai, 2023. november 28.

⁷² Székely, R., 2023. november 9.

⁷³ Krusovszky, D., 2023. november 15.

A szombati 700 halálos áldozatot követelő mészárlást követően Netanjahu azt ígérte, miszerint a hadsereg teljes erejét beveti a Hamász, és az övezet porig rombolása érdekében, de biztonsági szakértők szerint a teljeskörű válaszcspást – a humanitárius aggályok mellett – sokkal bonyolultabbá teszi, hogy a sűrűn lakott Gázai övezetben nem tudni semmit a túsók hollétéről, így áldozatból könnyen válhatnak célpontokká.⁷⁴

Ebből a cikkből is látszik, hogy az Ujkelet.live-on is megjelenik az, hogy az újságíró számba veszi több oldalnak az érvelését is, nemcsak fekete-fehéren ír a helyzetről.

Ki a valódi ellenség: a Hamász vagy a gázai lakosság?

Ahogy október 7-nél is felmerült az ellenség kérdése, az izraeli válaszcspásnál is sokszor felhozzák, hogy ki ellen küzd a hadsereg. Azzal a fentebb idézett narratívával párhuzamosan, hogy a Hamász támadása az egész civilizáció ellen irányult, előkerültek olyan vélemények is, amelyek szerint Izrael az egész civilizációért harcol: *„Ez a civilizáció harca a barbárság ellen, és Izrael a civilizációért küzd.”*⁷⁵ Vagy ennek egy másik verziója: *„Emberi szörnyetegen ellen harcolunk, és ennek megfelelően cselekszünk.”*⁷⁶

A palesztin lakosság és a Hamász/terroristák között különbséget téve több cikk is hangsúlyozza, hogy Izrael nem a lakosság, hanem csak a Hamász/terroristák ellen harcol:

Az október 7-i terrortámadás után Izrael a Hamász ellen indított háborút. Ennek a háborúnak az áldozatai most a gázaiak, akik ezrével halnak meg. Izraelnek azonban nem célja a gázaiak vagy a palesztinok kiirtása. Természetesen jogosan kritizálhatja bárki az izraeli hadműveletek magas civil áldozatainak számát, de ettől még ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy ez nem genocídium.⁷⁷

Mint fentebb bemutatásra került, a gázai lakosság – párhuzamosan az izraeli médiával, ahol szintén hallgatnak a gázai helyzetről⁷⁸ - nem kapott nagy figyelmet a diskurzusban. Amikor erre rákérdeztem, Frank Péter, az Izraelinfo alapítója és főszerkesztője azt mondta, hogy ők nagyon szívesen lehoznak 1-1 cikket róluk, de mivel a független újságírókat nem engedik be oda, ezért nehéz megbízható és elsődleges információt szerezni a gázai helyzetről.

Összességében egy-két olyan cikket találtunk, ahol együttérző hangnemben beszéltek róluk. Íme két példa, mindkettő a Kibicből: *„De a mi szívünk is vérzik azokért az ártatlanokért, akiket a Hamász által indított teljesen szükségtelen háború következtében öltek meg Gázában.”*⁷⁹ A második cikk Yuval Noah Hararitól, egy baloldali izraeli történésztől van. Egy írását fordították le, mely eredetileg az Yneten jelent meg:

Muszáj győznünk a lelkek ezen háborújában. A Hamász elleni küzdelemben Izraelnek muszáj megvédenie területét és állampolgárait, de muszáj, hogy megvédjük saját emberségünket is. Mi a Hamász ellen és nem a palesztin nép ellen vívjuk a háborút. A palesztin emberek

⁷⁴ Ziva, D., 2023. október 9. Hadikabinet – az unió megoldás vagy blöff?

⁷⁵ MTI, 2023. október 25.

⁷⁶ Neokohn, 2023. október 10.

⁷⁷ Őri, Á. 2023. november 13.

⁷⁸ Levy, J., 2024. december 4.; Mandour, M., 2024. július 23.; Nechin, E., 2024. január 9.

⁷⁹ Jewish News/Jerusalem Post., 2023. november 9.

jogosultak arra, hogy békében és jólétben éljenek szülőföldjükön, és a háború közepén mindegyik félnek el kell ismernie emberi jogait.⁸⁰

Az ehhez hasonló különbségtételek (Hamász nem egyenlő a palesztinokkal) és a több aspektust is figyelembe vevő gondolatok jellemzően a Kibic és az Izraelinfo (és szórványosan az Ujkelet.live) hasábjain voltak megtalálhatóak. Ezzel szemben, ahogy fent is írtuk, a Neokohn főszerkesztője például szándékosan összemossa a palesztinokat a Hamással. Ennek margójára voltak olyan cikkek, amelyek megpróbálták bebizonyítani, hogy miért nem szabad őket megkülönböztetni – szintén a közvélemény-kutatásokra hivatkozva, amelyek szerint a gázai lakosság többsége a Hamászt támogatja, és nem ítéli el az október 7-i támadást.⁸¹ Ez a narratíva azonban még a baloldali izraeli-magyar újságban is megtalálható (igaz, a palesztinokkal való szolidaritás mellett): „*Gáza lakossága megérdemli a világ együttérzését és társadalmuk újjáépítése iránti elkötelezettségét, annak ellenére, hogy legtöbbjük a Hamászt támogatja.*”⁸²

Az Ujkelet.live-on kevés véleménycikk volt, de lehoztak olyan tartalmat is, ahol helyet adtak a gázai palesztinokkal való szolidaritásnak: „*Nem akarok bosszút állni Gázában. Nem érzek elégtételt, amikor azt hallom, hogy civileket öltek meg ott. Amennyire csak lehet, szomorú vagyok a haláluk miatt.*”⁸³

Mivel az általunk vizsgált időszak végén indult meg az eljárás Izrael ellen a Nemzetközi Büntetőbíróságon, ahol Dél-Afrika népirtással vádolta Izraelt, a 100 nap vége felé sok szó volt erről is.

Tényleg az Izraeli Védelmi Erők a világ legmorálisabb hadserege?

Az izraeli hadsereg moralitásáról sokat írnak azóta is, de már az első 100 napban is jelentős téma volt. Ahogy a nemzetközi helyzet bemutatásában is szerepelt, ez egy gyakori toposz az izraeli hadsereggel kapcsolatban, és más kutatásokban is szerepelt ennek vizsgálata. Ezt a toposzt jól mintázza a következő Yuval Noah Harari idézet az Izraelinfo-ból, „*A palesztin lakosság helyzete borzasztó, de az legalább biztos, hogy Izraelnek nem áll szándékában annyi civilt megölni, amennyit csak lehetséges, ahogy ezt tette az Aszad-rezsim Homszban és Aleppóban.*”⁸⁴ Az izraeli miniszterelnök szavait sokan idézik, miszerint: „*Az Izraeli Védelmi Erők a világ legmorálisabb hadserege, a hadsereg mindent megtesz, hogy ne essen bántódása a nem harcolóknak.*”⁸⁵ Azóta több kutatás kimutatta, hogy az egy terroristára jutó civil halottak száma magasabb⁸⁶, mint az iraki háborúban volt (természetesen észben kell tartani a különbségeket a kettő között), továbbá több cikk is megjelent (azóta) arról, ahogy az IDF (is) a palesztinokat használja emberi pajzsként⁸⁷.

Győzelem versus vereség: “Együtt győzni fogunk” - Bejachad naneceach

Abban sem volt egyetértés, hogy Izrael győztesen fog-e kikerülni a háborúból. Egy háborúban a győzelem eleve mindig szubjektív. Önmagában tehát az is kérdés tárgya volt, hogy mi számít annak. A kormánypárti hangok nyilvánvalóan inkább amellet érveltek, hogy Izrael győztesen fog kikerülni, ami

⁸⁰ Harari, Y. N., 2023. október 17.

⁸¹ Reuters, 2023. december 14.

⁸² Izraelinfo, 2024. január 12.

⁸³ Ujkelet Online. 2023. november 7.

⁸⁴ Izraelinfo., 2023. október 26.

⁸⁵ ujkeletlive, 2023. október 29.

⁸⁶ Levy, Y., 2024. december 12.; az első három hónapról ld. Frantzman, S. J., 2024. január.

⁸⁷ Odenheimer, N., Shbair, B., and Kingsley, P., 2024. október 14.; Haaretz Editorial, 2024. augusztus 14.

a Hamász legyőzését jelentette számukra: *“Ha sikerül legyőzni, megsemmisíti a Hamaszt, akkor a muszlim világ megérti, hogy nem érdemes a zsidókkal kikezdeni, mert erősebbek náluk.”*⁸⁸

De nem csak a kormánypárti újságban beszélnek győzelemről:

Egyik nap olvastam egy bejegyzést, aminek azt hiszem az volt a címe, hogy Izrael valószínűleg nem fogja megnyerni ezt a háborút. Egyből oda kommenteltem, hogy ilyen címet nem adhat egy izraeli újságíró a cikkének, mert Izrael, ha nem nyeri meg ezt vagy bármelyik háborút, akkor nemhogy Izrael szűnik meg, hanem veszélybe kerül az egész világ zsidósága is, de tovább megyek, nagyon úgy néz ki, hogy nemcsak a zsidósága...⁸⁹

És idézetek a vallási szervezetek vezetőitől:

Köves Slomó: *“Hiszem, hogy a zsidó nép ezt a fenyegetést is túl fogja élni”*⁹⁰

Grósz Andor: Igen, Izrael most azért harcol, hogy az Örökkévaló esküjéhez híven Izrael megmaradjon a magzataink, az utódaink, a leszármazottaink szent földjévé. Az egyetemes zsidóságért, így értünk, diaszpóra-zsidókért is harcoló Izraelnek ebben a mostani egzisztenciális harcban győzedelmeskednie kell és én biztos vagyok benne, hogy győzni fog. Együtt: győzni fogunk.⁹¹

Több helyen is idézik az izraeli kormányfőt: *„amit az elkövetkező napokban teszünk az ellenséggel, azt generációk emlegetik majd”*⁹². A kormánykritikusok úgy vélik, hogy Netanjahunak azért olyan fontos a háborúzás, mert ezzel meg tudja tartani a hatalmi pozícióját.⁹³ A baloldali, kormánykritikusabb Izraelinfo-n inkább olyan hangokat találtunk, amelyek kételkednek Izrael győzelmében:

Nem mondom, mert miért mondanám, az ő fejükben más van, győzelem, hiába nem lehet lebombázni a Hamasz alagútjait a levegőből, ez most senkit sem érdekel, bombázunk, hogy fájjon. Azt, hogy a Hamasznak ez nem fáj, kevesen értik.⁹⁴

A következő idézet inkább október 7-ről szól. A szerző szerint a Hamász már akkor győzött:

A Hamaszos majomcsapat pezsgőt bont, mert győztek. Már akkor győztek, amikor be tudtak ide jönni. Itt meg azt hallgatom, hogy majd együtt győzünk. Pedig nem. Bebuktuk, elcsesztük, veszítettünk, kész. Vége az erős Izraelnek. Erről sem beszélünk, tehát ez sincs.⁹⁵

A Hamasz leszerelésére irányuló háborús/katonai szárazföldi hadművelet taktikai szintjén Izrael közel lesz hozzá, de nem fogja elérni a célját. Nem fogja teljesen kiirtani vagy elpusztítani a Hamaszt, de nagyot sújt az iszlamista terrorcsoportra. Egyszerűen azért, mert szinte lehetetlen teljesen megsemmisíteni egy helyi, jól felfegyverzett, jól szervezett, jól finanszírozott, mélyen beágyazódott dzsihadista terrorszervezetet, amitől minden helyi fél, és egyesek csodálják, és amely közel két évtizede kormányozza Gázát.⁹⁶

⁸⁸ Amichay, M. É., 2024. január 3.

⁸⁹ Rubin, E., 2024. január 15.

⁹⁰ Mandiner, 2023. október 9.

⁹¹ Mazsihisz, 2023. október 11.

⁹² Szombat, 2023. október 10.

⁹³ Schechter, A. és De Luce, D., 2023. december 16.; Grossmann, D., 2025.

⁹⁴ Forbát, D. 2023. október 19.

⁹⁵ Wolf Csongovai, H., 2023 november 22.

⁹⁶ Székely, R., 2023. december 20.

A már fentebb is idézett aggodalom, hogy a gázai háborúval csak többeket fog tudni toborozni magához a Hamász, a győzelem kérdésénél is felmerült.

Mi legyen a túszokkal?

Egy további megosztó kérdés a túszok kérdése. Míg nagyon sok cikkben a túszok szabadon bocsátására szólítanak fel és együtt éreznek a túszokkal, vannak olyan hangok, akik szerint Izraelnek a győzelemre kellene koncentrálnia és félretenni a túszok kérdését: Joszi Kuperwasser, a hadsereg nyugalmazott dandártábornoka a Jerusalem Center for Public Affairs nemzetbiztonsági és közel-keleti ügyekért felelős igazgatója szerint például: „Izraelnek a Hamász legyőzésére kell koncentrálnia, és egyelőre félre kell tennie a foglyok kérdését. Ez nem lehet tényező a döntésünkben, hogy hogyan harcolunk a Hamász ellen. A Hamásznak egyébként is érdeke, hogy megvédje a foglyokat, hogy később alku tárgyát képezhesse.”⁹⁷ A túszok kiszabadítása versus a hadművelet folytatása kérdésben még a túszok családtagjai között sincs egyetértés: van egy érintett csoport Izraelben, akik támogatják a Netanjahu-kormányt és a túszok kiszabadításának fő eszközét a Hamász megsemmisítésében és a háborúban látják (Tikva Forum⁹⁸), és olyan is, amelyik kritizálja a kormányt, és a tűzszünetet és a túszok kiszabadítását célzó megállapodást támogatja. Így ezek a csoportok a kormányzat kritikusai közé tartoznak, a háború kezdetétől fogva, amiért nem hozza haza a túszokat. Ez utóbbiak (Hostages and Missing Family Forum) vannak többen, és ők azok, akik a “Bring them home” és “Deal now” szlogenekkel tüntetnek minden szombaton.

Utóhatások: palesztinbarát események/hangok és a növekvő antiszemitizmus

A harmadik fő téma az utóhatások voltak, mint például a palesztinbarát hangok/események, a világszerte növekvő antiszemitizmus, valamint a szolidaritási események bárhol a világban, de különösen a diaszpórában.

A teljes adatbázishoz képest a kvalitatív mintában sok olyan tartalmat találtunk, melyek a **palesztinbarát eseményeket/hangokat**, illetve a baloldal követeléseit egy lapon emlegették az antiszemitizmussal. Egy példa erre a Kibic cikk, melynek címe: *“Miért támogatják a baloldali aktivisták a palesztinpárti mozgalmat, ha az szembe megy az értékeikkel?”*

Egy másik aspektusa ennek a **média felelőssége/szerepe** volt: több cikkben is részletesen fejtegették a 444, a Mérce, a Partizán és a BBC felelősségét az antiszemita, szélsőbaloldali, Izrael-ellenes retorikájukért. Egy példa a BBC felelősségéről:

Simpson kifejtette továbbá, hogy bár tagadhatatlan, hogy ezeket a cselekményeket elkövették, „ez nem jelenti azt, hogy elkezdjük azt mondani, hogy az a szervezet, amelynek támogatói végrehajtották azokat, terrorista szervezet, mert ez azt jelentené, hogy feladtuk a kötelességünket, hogy objektívek maradjunk.”⁹⁹

Hogy egy ellenkező előjelű újságból is mutassunk példát, az Izraelinfo-n is kritizálták a BBC-t azért, hogy nem hajlandó kimondani, hogy terrorista szervezet:

„Mert vétkesek közt cinkos, aki néma” – mondja Jónás, a Teremtővel veszekedve Babits versében. Nem hiszem, hogy a BBC-nél ismerik a magyar költészetet, de ideje lenne egy jó fordításon keresztül megismerkedni ezzel a verssel. Ideje lenne értő olvasással felfogni, amit

⁹⁷ Jewish News Syndicate, 2023. október 17.

⁹⁸ <https://forum-tikva.org.il/eng/>

⁹⁹ Ynet, 2023. október 13.

Jónás szájába adott a költő: aki egy tragédia közepén hallgat, nem csak gyáva, hanem cinkos is. Még akkor is, ha BBC-nek hívják.¹⁰⁰

A 444, a Mérce és a Partizán Izrael-ellenességének külön cikkeket is szentelt a Neokohn, illetve utóbbi kettőnek a TEV: *“Az újságírás mélypontja: a szélsőbaloldali Mérce a palesztin terrort mentegeti”*¹⁰¹ és a Partizánról pedig *“A magyar al-dzsazíra”*¹⁰² címmel jelentek meg, mindkét cikk címe magáért beszél. A Neokohnon *“Miért mantrázza a terroristák hazugságait a 444”* címmel jelent meg egy cikk és arról a kórház-incidensről szól, amikor a nemzetközi média egyből Izraelt tette felelőssé - hibásan. Itt érdemes megjegyezni, hogy van olyan cikk is a Neokohnon, ahol egy az egyben átvesznek a 444-től tartalmat¹⁰³, tehát az ő kritikájuk nem elvakult/egyoldalú. Ugyanakkor a 444-gyel szembeni kritika azóta is erős a zsidó közösségen belül. Ez szorosan kapcsolódik egy másik frekvenciált témához: a Hamász által kontrollált Egészségügyi Minisztérium által kiadott statisztikák kritika nélküli átvételéhez. Szintén a Neokohnon jelent meg egy cikk *“Miért veszi készpénznek a világ a Hamász által közölt civil áldozatok számát?”*¹⁰⁴ címmel. Nehéz igazságot tenni, a nemzetközi médiában sincs egyetértés ezzel kapcsolatban: több cikk is megjelent, melyben a Minisztérium számait megbízhatónak tartják¹⁰⁵, de messze nem mindenhol¹⁰⁶.

Magyarországon az **antiszemitizmus** nem manifesztálódott úgy, mint a nyugati országokban (erről lásd részletesebben Csepeli-Grajczár-Örkény kutatását¹⁰⁷), amit sokan annak tudnak be, hogy 1) nincs olyan sok muszlim bevándorló, és 2) Orbán Viktor – október 7 után közvetlenül – betiltotta a palesztinpárti tüntetéseket. Ez utóbbi érveléssel még azok a vezetők is egyetértenek, akik amúgy sokat kritizálják a kormányt. A muszlimok nem léteivel viszont hibás összekapcsolni az antiszemita incidensek nem létét, mondta Kenesei Marcell az interjúban, hiszen nincsen jó összehasonlítási alap (úgynevezett kontrollcsoport).

A Hasomer Hacair ifjúsági szervezet vezetőjével, Bedő Mártonnal készült interjúból kiderült, hogy a viszonylagos biztonság ellenére sok szülő féltette gyermekét és nem engedte el foglalkozásokra október 7. után.

Továbbá fontos azt is megjegyezni, hogy a két ország között – a két miniszterelnök jó viszonya révén - baráti a kapcsolat, ami szintén – közvetve – hozzájárulhat a “kedvező helyzethez”. Köves Slomó nekünk adott interjújában így fogalmazott:

Magyarországon nem élnek jelentős számban iszlám vallású, bevándorló háttérű emberek, így nincs ilyen jellegű nyomás a politikán, ami befolyással lehetne Magyarország és Izrael viszonyára. Ugyanakkor az is sajátos, hogy a magyar kormány kiemelt partnert lát Izraelben, aminek részben nyilván ideológiai okai vannak, és szerepe lehet ebben Orbán és Netanjahu jó személyes kapcsolatának is; mindenesetre az Izraellel való viszony kiemelkedően barátságos a többi európai országéhoz képest.¹⁰⁸

¹⁰⁰ Schwajda G., 2023. október 17.

¹⁰¹ TEV, 2023. október 15.

¹⁰² TEV, 2023. november 4.

¹⁰³ 444.hu, 2023. október 11.

¹⁰⁴ Neokohn, 2023. október 25.

¹⁰⁵ Lásd például: Maad, 2024. október 13. vagy Farghe és Mughrabi, 2025. január 15.

¹⁰⁶ Barnes, 2023. október 24.

¹⁰⁷ Múlt és Jövő, 2024. augusztus 1.

¹⁰⁸ zsidó.com, 2024. október 1. (Az interjú korábban készült.)

Az antiszemitizmussal kapcsolatos tartalmak másik része azzal foglalkozott, hogy az izraeli kormány kritikája antiszemitizmusnak számít-e. Az International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) antiszemitizmus munkadefiníciója¹⁰⁹ szerint az Izraellel szembeni kritika (nem minden esetben) antiszemitizmusnak minősül. Erre reagálva jelent meg a Jerusalem Declaration¹¹⁰, mely szerint az IHRA definíció nem elég világos és túl sok hangsúlyt helyez Izraelre. Egy 2023-as kutatás szerint a magyar társadalom 53 százaléka nem tartotta antiszemitizmusnak az izraeli kormány politikájának bírálatát.¹¹¹ Ehhez képest a zsidó közösségen belül több olyan hangot hallunk, ami annak veszi. Az egyik kiindulópontja ennek a dél-afrikai per, és általában a nemzetközi szervezetek Izrael-ellenessége, amelyet sokan antiszemita indíttatásúnak tudnak be:

Ha a bíróság – a logika, az igazságszolgáltatás és a bizonyítékok ellenére – Izrael ellen dönt, ami egyébként valószínűsíthető, az jelzés lesz a világ számára, hogy az idő kereke visszaforgott 1939-ig, és hogy a zsidókkal szembeni hivatalos diszkrimináció már nem számít megengedhetetlennek.¹¹²

De nemcsak a zsidó közösségben kapcsolják össze a kettőt. A Szombat tudósít arról, hogy Deutsch Tamás, a Fidesz Európai Parlamenti képviselője az alábbiakat mondta: *„Az Izrael-ellenesség az antiszemitizmus új formáját jelenti, ezért időszerű és szükséges az antiszemitizmussal, Izrael Állammal és a zsidósággal kapcsolatos iskolai tananyagok felülvizsgálata az európai oktatás rendszerében.”*¹¹³

A más országok és szervezetek részéről érkező növekvő kritikára és elítélésre reagálva előkerült az a narratíva, hogy a világ igazságtalan Izraellel szemben: *„Humanitarizmus a humanitarizmusért. És nekünk senki ne prédikáljon az erkölcsről!”*¹¹⁴ Ezt az igazságtalanságot – témától függően – az Izraellel szemben alkalmazott **kettős mércével** szokták magyarázni, melynek szintén az antiszemitizmus adja a táptalajt.

Áldozatiság

Mivel mindkét nép (a zsidók és a palesztinok) gyakran áldozatként tekint magára (vagy tekintenek rájuk), az áldozatiság témája visszatérő elem volt. És itt fontos kitérni a zsidó nép és az izraeliek közötti különbségre e tekintetben, hiszen – ahogy a szerző is írja egy Izraelinfo cikkben – *„Az izraeliek bő évszázada „nevelgetik” a győztes zsidó önképét, ami kétségtelenül korrelált a valósággal. A győztes zsidó mítosza október 7-én a szemünk előtt hullott porba, és lett egy pillanat alatt általános érzés nem egyszerűen az áldozati identitás, hanem az örök zsidó áldozati identitás.”* Majd azzal folytatja, hogy Dani Dayan, ahogy fentebb írtunk arról, amikor visszautasította az izraeli ENSZ-követ sárga csillag viselését *„a győztesek identitásához való visszatérést javasolja, és óv attól, hogy a diaszpórában oly jól ismert (és sokat kritizált) holokausz-identitás legyen úrrá az izraeli társadalmon.”*, írja. A konklúziója pedig, mely érinti a győzelem kérdését is: *„A terroristák akkor fognak diadalmaskodni, ha a világ zsidósága visszatér az áldozati identitáshoz és feladja a győztesek identitását, amit leginkább Izrael léte jelenít meg.”*¹¹⁵

¹⁰⁹ Európai Unió, Handbook for the practical use of the IHRA working definition of antisemitism.

¹¹⁰ <https://jerusalemdeclaration.org/>

¹¹¹ Kibic, 2023. december 28.

¹¹² Jewish News Syndicate, 2024. január 15.

¹¹³ Szombat, 2023. november 11.

¹¹⁴ Neokohn, 2023. október 12.

¹¹⁵ Nagy, Á., 2023. november 15.

Itt érdemes visszaemlékezni, hogy a holokauszt szót a magyarországi tartalmakban sokkal gyakrabban találtuk meg az egész adatbázisban, ami összefügg az izraeli versus magyar zsidó identitás holokauszt-alapú (áldozatalapú) identitásbeli különbségekkel.

Míg a zsidók áldozati szerepéről kevesebb a vita (nagyobb az egyetértés a zsidó közösségen belül), a palesztinok áldozati szerepéről már annál inkább vannak nézeteltérések, és ez általánosan is igaz. Grossmann ezt írja legújabb könyvében¹¹⁶: „A menekültté válás egyaránt ősi, alapvető traumája mindkét népnek, mégsem képes egyikük sem fikarcnyi megértéssel tekinteni a másik tragédiájára, hogy az együttérzést ne is említsük”. Van, aki úgy vélekedik, hogy ez kitalált: *“Mégis, szinte az első pillanattól kezdve, hogy a Hamász elkezdte ezt a háborút, az akadémiai életet uraló baloldali elit, valamint más úgynevezett „progresszívek” válasza az volt, hogy átvették a palesztin narratívát, amelyben ők az áldozatok, Izrael pedig az elnyomó.”*¹¹⁷

A palesztin áldozati narratívájával szintén azonosulni nem tudó szerző a sokatmondó *“A ‘megszállás’ mítosza”* című Szombat-cikkben az alábbiakat írja:

Míg a világ összes többi menekültjei új hazájukban állampolgárok lesznek, a palesztinok menekülttáborait 75 éve fenntartják, ahol már az egykori menekültek dédunokái is menekültstátuszban élnek és azt tanítják nekik (az ENSZ által finanszírozott) iskolákban, hogy ők egy hatalmas méltánytalanság áldozatai, de eljön majd a hatalmas igazságtétel napja. De nemcsak az iskola tanítja nekik ezt, hanem a fél világ: mert a palesztin területeken egymásnak adják a kilincset az újságírók, forgatócsoportok, emberjogi szervezetek, menekültügyi aktivisták, és mind ugyanazt akarják látni: a fojtogató izraeli megszállást és az ez ellen lázadó palesztinokat. Akik nagyon jól ismerik ezeket a kliséket s bármikor felmondják ezeket az aznap betoppanó CNN, BBC stb. tudósítóknak. Így tehát a palesztin identitás kulcseleme az áldozatiság, pontosabban az, hogy ők az izraeliek (otthoni szóhasználatban: a zsidók) áldozatai. És erre szocializálja a palesztinokat a fél világ.¹¹⁸

Egy másik cikkben a szerző az áldozatiság-dinamikát elemzi – a palesztinok áldozatiságát tagadva:

Előző cikkemben azt írtam, hogy az elmúlt 15 évben az Izraeli hadsereg s a Hamász ismétlődő konfrontációi egy bizonyos forgatókönyv szerint zajlottak: a Hamász támadta az izraeli civil lakosságot, s az izraeli áldozatok látványa együttérzést váltott ki a konfliktust a képernyőkön szemlélő nagyközönség soraiból. Ezzel kialakult egy egyensúlytalanság – a zsidók erkölcsi fölénybe kerültek. Ezt a két évezredes keresztény (gyökerű) kultúrán nevelkedett (és a Holokausztól megterhelt) nyugati közfelfogás kényelmetlennek tartja és igyekszik ellensúlyozni. Ennek akkor jön el az ideje, amikor az izraeli hadsereg visszavág a Hamásznak, amely a civil lakosságot pajzsként használva ilyenkor kellő számú áldozatot tud produkálni. A nyugati közönség (és a moszlim közönség még inkább), illetve az őket kiszolgáló média azonnal ráveti fókuszát a palesztin áldozatokra, hosszan és súlyosan tárgyalja a pusztítást, a zsidó áldozatok képe kiúszik a látómezőből, s így helyre billen az egyensúly: lám-lám, a zsidók mégiscsak nagyobb bűnösök, nekünk nem kell, hogy lelkifurdalásunk legyen miattuk.¹¹⁹

Egy, a palesztinok áldozatiságát nem megkérdőjelező cikk a Kibicen az áldozatiság gyökereit feszegeti:

¹¹⁶ Grossmann, 2025, 88.o.

¹¹⁷ Jewish News Syndicate, 2023. december 10.

¹¹⁸ Gadó, J., 2023. november 2.

¹¹⁹ Gadó, J., 2023. október 22.

A 21. században elterjedt identitáspolitiká megteremtette az áldozatiság kultuszát. Népszerűek az áldozatként bemutatható kisebb, egzotikus csoportok. Emiatt lehetséges az is, hogy a Hámász cselekedeteit mentegető és éljenző baloldali aktivisták a palesztin nép tagadhatatlan szenvedését használják fel arra, hogy terrorcselekményeket legitimáljanak és szabadságharcosként állítsanak be egy terrorszervezetet.

Egy másik téma, ami ide is tartozik, az a két népcsoport szereplése a médiában - erről már fentebb is volt szó a média felelőssége kapcsán, de itt kifejezetten az áldozatiság kérdésére helyezi a hangsúlyt a szerző. Az Ujkelet.live kevés véleménycikk egyikében ezt írja a szerző:

A következő írás Izraelről szól, ahol közel két hét alatt a feje tetejére állt a világ. A másik oldal csupán említés erejéig fog szerepelni, elvégre a médiában már az övék a főszerep, mi pedig be kell érjünk a modern vérváddal.¹²⁰

Utóhatások: szolidaritás a diaszpórában

A sok negatív tartalom mellett voltak pozitív tartalmak is, melyekben a különböző szolidaritási akciókról írtak, vagy hívták fel rájuk a figyelmet (például adománygyűjtés céljából). Ami a zsidó közösséget illeti, a szolidaritás és az együttműködés szintje kiemelkedő volt. A különböző szervezetek (például a Chábád és a Magyarországi Zsidó Hitközség) közötti általános feszültségek ellenére közösen álltak ki Izrael mellett. A Chábád szerepét különféleképpen látták a civil társadalom képviselői: Borgula András például kiemelte, hogy a Chábád mégis megpróbált beavatkozni azzal, hogy egy másik rendezvénnyel egybeeső szolidaritási eseményt szervezett. Továbbá ő nem olyan optimista ezzel kapcsolatban: „ez egy olyan együttműködés, ami csak vészhelyzetben van – egyelőre. De hátha tanulunk a vészhelyzetből, bár nem hiszek benne.” Kenesei Marcell viszont büszke volt arra, hogy az ő mediálásuk révén tudott részt venni Grósz Andor a Chábád megemlékezésén és a Chábádosok ott ültek a Dohány utcában (a Mazsihisz szervezésében létrejött eseményen). Szerinte fontos az „egységet megőrizni a közösségen belül”. Grósz Andor is kiemelte az összefogást a szolidaritási eseményen, melyre 2023. október 11-én került sor:

A megemlékezésen most együtt vannak olyan zsidó felekezetek és zsidó vallási irányzatok képviselői, akiket a belső konfliktusokkal terhelt hétköznapiakban nyilvánosan talán nem is lehetne egy asztalhoz ültetni.¹²¹

Hasonlóképp vélekedett a másik nagy vallási szervezet vezetője is, Köves Slomó:

Van egy olyan régi magyar–zsidó vicc, hogy ha valahol két zsidó van, ott legalább három vélemény. Ez nemcsak a magyarokra, hanem a zsidókra is igaz. És néha nagyon akaratosan és eltökélten tudunk egymással veszekedni és harcolni. Magyarországon és Izraelben egyaránt. De vannak olyan pillanatok, amikor föl kell ismerni: vannak olyan alapdolgok, amelyek összekötnek bennünket, és tulajdonképpen a legfontosabb dolgokban mégiscsak együtt vagyunk és összefogunk.¹²²

A szolidaritás széles palettáját ölelte fel az a sok-sok esemény és kezdeményezés, amelyekről olvastunk: a közös imádkozástól kezdve az adománygyűjtő futáson át, a Chábád tfilin-kampányán keresztül a túsókra való megemlékezésig mindenféle volt.

¹²⁰ Nagy, T., 2023. október 20.

¹²¹ MTI, 2023. október 12.

¹²² Index, 2023. október 11.

Jövőkép: béke

Az utolsó nagyobb téma a békét járja körbe: Izrael vagy a Hamász felelős érte? Többnyire egyetértés van abban, hogy a békéhez szükséges a Hamász felszámolása. A békével kapcsolatos tartalmak két szinthez köthetők. Az általánosabb szint volt, amikor csak a békéről beszéltek, de a hogyanról nem. Mint például Köves Slomó: „Az emberek élni akarnak. Az emberek békében akarnak élni. Senki sem érdekelt a háborúban”.¹²³ A kormánykritikus hangok szerint ennek az ellenkezője igaz (lásd fentebb).

A kormányközeli Alapjogokért Központ Pro-Israel nemzetközi konferenciáján a főigazgató (Szánthó Miklós) kihangsúlyozta, hogy *“Magyarország és Izrael a szuverenitás bajnokai, mert ‘mi hajlandóak vagyunk szembe menni a nemzetközi fősodorról is. Ennek oka, hogy számos közös értéket képviselünk, mint a hagyományok és a nemzeti kultúra tiszteletét, a vallás nemzetmegtartó szerepét, a nemzeti szuverenitás védelmét, valamint a közös határok fontossága a béke és biztonság fenntartásában’.”*¹²⁴ Ez az állítás erősen megkérdőjelezhető, hiszen Magyarország - Orbán Viktor úgynevezett békemissziója ellenére - messze van a békefenntartó szereptől.

A Neokohnon Blinkent is idézik: „Aki békét és igazságosságot akar, annak el kell ítélnie a Hamászt” – hívta fel rá a figyelmet Blinken, hozzátéve, hogy *„a Hamász nem képviseli a palesztin népet, vagy annak legitim törekvéseit”*.¹²⁵

A Szombatban is találtunk gondolatokat ehhez kapcsolódóan, méghozzá a szélsőjobbboldali Marine Le Pen-t idézik benne: *“A Hamász terrorista csoport izraeli terület elleni csapásai elfogadhatatlan háborús cselekményt jelentenek, amely minden egyes nappal távolabb visz a béke reményétől. Ezekben a nehéz órákban minden eddiginél inkább az izraeli demokrácia oldalán állunk.”*¹²⁶

Azonban – és itt érződik egyfajta politikai irányultságbeli különbség az újságok között – egy Kibic véleménycikk arról ír, hogy az általánosítás nem viszi előre a békéről zajló diskurzust: *“Ugyanakkor szintén ellehetetleníti a békére törekvő kommunikációt az, ha a Hamász jogos kritizálása helyett muszlimok milliárdjait próbáljuk meg dehumanizálni.”*¹²⁷

A Neokohnon megjelent Kasztner Rezső unokájának (az izraeli Knesszet baloldali tagjának) nyilatkozata, aki azzal próbált érvelni a béke ellen, hogy:

Amikor Izraelen kívüli emberekkel beszélek, fontos számomra, hogy tisztázzam, hogy jelenleg még a kétállami megoldást támogató emberek is támadás alatt állnak” – tette hozzá Michaeli, utalva azokra a baloldali izraeliekre, akik közül sokan megsérültek és meghaltak az október 7-i mészárlásban.¹²⁸

A sokat idézett Harari szerint a Hamász pontosan azért támadott október 7-én, mert túl közel kerültek (volna) a békéhez:

Megalapítása óta nem hajlandó elismerni Izrael létezéséhez való jogát, és mindent megtett annak érdekében, hogy megakadályozza a békét izraeliek és palesztinok, valamint Izrael Állam és az arab világ között. A mostani erőszakos cselekmények egyik háttere az a békeszerződés, amelyet Izrael kötött néhány Öböl-menti országgal, és a remény a békére Izrael és Szaúd-Arábia között. Ez a megállapodás nem csak normalizációt hozott volna Izrael és az arab világ

¹²³ Neokohn, 2023 november 11.

¹²⁴ Neokohn, 2023. október 10.

¹²⁵ Arutz, 2023. október 12.

¹²⁶ Szombat, 2023. október 8.

¹²⁷ Őri, Á. 2023. november 13.

¹²⁸ Arutz, 2023. november 15.

többségének viszonyában, de könnyített volna az izraeli megszállás alatt élő palesztinok millióinak szenvedésén, és újraindította volna az izraeli-palesztin békefolyamatot. Ez a Hamász számára ijesztőbb a béke lehetőségénél.¹²⁹

Ennek egy szélsőséesebb megfogalmazása a londoni izraeli nagykövet szájából az Ujkelet.live-ban:

„Izrael ma már tudja, és a világnak is tudnia kell, hogy az oszlói megállapodások azért buktak meg, mert a palesztinok soha nem akartak államot Izrael mellett, ők a folyótól a tengerig tartó államot akarnak,” – közölte Hotoveli, majd arra kérdésre, hogy miért nem támogatna egy kétállami megoldást azt mondta – „miért vagy megszállottja egy olyan formulának, amely soha nem működött, és amely létrehozta ezeket a radikális embereket a másik oldalon?”¹³⁰

A másik szint, amikor a részletekbe is belement a szerző/idézett alanya, ebben az esetben egy véleménycikk a Szombatban:

A világ érdeke a gyors izraeli győzelem – az ország háborúi közül e mostani már eddig is a leghosszabb –, a Hamász lefejezése és megszüntetése, a sebek begyógyulása után a békefolyamathoz történő visszalépés. It takes two to tango: ehhez Izraelnek is vissza kell térnie az autoriter populizmusból a Közel-Kelet mintademokráciájának státuszába, visszanyesni a teokratikus és erőszakos szélsőjobboldali tendenciákat, gatyába rázni azt a szélsőségesen fragmentált politikai rendszert, amennyire csak lehet.¹³¹

Az EU-s szinten Josep Borellt idézi a Szombat:

Beszélt arról is, hogy az EU-nak meg kell erősítenie együttműködését az arab világgal, valamint dolgoznia kell az arab béketerv életre keltésén, összefogásban az Arab Liga országaival. Egyértelművé kell tenni, hogy a palesztinok bevonásával létrehozott békére van szükség az erőszak megismétlődésének elkerülésére – húzta alá. Kiemelte: az EU különbséget tesz a palesztinok, a Palesztin Hatóság és a Hamász között.¹³²

Előkerült olyan is, aki a “háború utáni” időszakra reflektált:

Az iszlám terror és a palesztin radikalizmus ellen úgy is küzdeni kell, hogy például a saját sötét politikai örvényük fogságába esett gázaiak idővel kicsit jobban érezhessék magukat, mint eddig. Ha majd a gázai romhalmazt egy újjáépítés követi, a terület új urainak (és ez, bármilyen paradox, nem Izrael lesz) arra kell törekedniük, hogy a kiskoruktól a Hamász-féle ideológia szellemében indoktrinált emberek életkilátásai javuljanak. A fokozott interakció, a nagyobb szabadság és a jólét közelebb hozhatja a térséget ahhoz az „új Közel-Kelethez”, amelyet annak idején Simon Peresz megálmodott. Ettől még nem fog kitörni a béke, de talán a világunk jobb lesz, mint eddig volt. A valóság nem szép, ám álmodni mindig szabad. Pláne ilyen rossz időkben.¹³³

Végül pedig érdemes megemlíteni, hogy a szolidaritási események közül volt olyan, amely a békéért került megrendezésre.

¹²⁹ Harari, Y. N., 2023. október 17.

¹³⁰ Ujkelet.live, 2023. december 14.

¹³¹ Vágvölgyi, B. A., 2023. november 15.

¹³² Szombat, 2023. október 10.

¹³³ Novák, A., 2023. november 9.

Következtetések és a kutatás korlátjai

Kutatásunk arra próbált választ találni, hogy milyen módon reagált a magyarországi zsidó közbeszéd október 7-re és az azt követő háborúra, az október 7-ét követő első 100 napban. Zsidó közbeszéd, nyilvánosság alatt a magyar zsidóság médiumait, nagyobb egyházi és civil szervezeteit értjük és elsősorban ezek online is elérhető felületein publikált tartalmait, nyilatkozatait elemeztük. A kutatás módszertana vegyes volt: használtunk mind kvantitatív, mind kvalitatív eszközöket, továbbá részeredményeink megosztásával kaptunk visszajelzéseket a zsidó közösség tagjaitól is, melyeket beépítettünk a kutatásba. Egyrészt a SentiOne segítségével legyűjtött tartalmakat kvantitatív módon is elemeztük, másrészt a teljes korpusz egy kiválasztott mintát kvalitatív tartalomelemzési módszerekkel vizsgáltunk meg. Harmadrészt a kvantitatív és kvalitatív szövegelemzés eredményeit az egyes médiumok főszerkesztőivel, valamint vallási és civil szervezetek vezetőivel készített interjúk segítségével értelmeztük.

A kutatás során kíváncsiak voltunk arra, hogy milyen különbségeket találunk a különböző típusú (médiumok, civil és vallási szervezetek) kommunikációjában és vajon mennyire jelenik meg az egyre erősödő szervezeti és politikai megosztottság a zsidó nyilvánosságban október 7-e kapcsán.

Ez különösen fontos kérdés volt annak fényében, hogy a nemzetközi beszámolók arról tudósítottak, hogy a zsidó diaszpóra mindenütt összezárt az események hatására. Az október 7-i terrortámadást a diaszpórában élő zsidók személyes traumaként élték meg, és ezt a sűrűsödő antiszemita megnyilvánulások csak erősítették. Bár kutatásunk nem a diaszpórában élő zsidók megkérdezésére épült, egyértelműnek tűnik, hogy a terrortámadás és a Hamász, vagy más palesztin szervezetek megítélése egyöntetűen negatív a magyar zsidó nyilvánosságban is, a személyesség érzése is hasonlóan erős lehet és a terrortámadás az egyébként megosztott közösség szokatlan (bár nem teljes) együttmozgását, együttes reakcióját és közös szolidaritási akciókat idézett elő. A különböző szervezetekhez, csoportokhoz tartozó médiumokban megjelenő narratíva is egységesnek tűnik az első 100 napban: Érthető módon az egyik kulcselem október 7-e jelentőségének megértése és hangsúlyozása. Elnevezésbeli különbségek tapasztalhatóak a EMIH, illetve a Mazsihisz-hez közel álló portálok szóhasználatában, de az Izraellel és az izraeli áldozatokkal való szolidaritás és Izrael a terrortámadást követő háborús politikája melletti kiállás közös elemeket jelentenek.

Persze emellett érezhető különbségek vannak a médiumok között a témák megoszlásában, és a domináns narratívákban is (bár ez utóbbit csak óvatosan jelenthetjük ki, hiszen a kvalitatív elemzésünk nem terjed ki a gyakoriságokra). Vannak aspektusok, amikben a magyar nyelvű zsidó újságok a publikáció országa szerint (Magyarország versus Izrael) térnek el, és van, amikor inkább a zsidó diaszpórán belül a kormányt támogató és azzal szemben kritikus szervezetek között húzódozó politikai törésvonal számít.

A magyarországi versus izraeli különbségeket jól illusztrálja, hogy az Izraelben készülő Izraelinfo és Ujkelet.live is elsősorban hírportálként működik, ahol sok hírt osztanak meg (habár más forrásokból), míg a magyar médiumokban több véleménycikk jelenik meg.

Az Izraelinfo-n többet írnak az izraeli társadalomról is (ezeket viszont véleménycikk formájában). Ezzel szemben az Ujkelet.live biztonságpolitikai fókuszú, még kevesebb véleménycikkkel mint az Izraelinfo. Ezért nehéz besorolni azt is, milyen politikai irányultságú. Ebben a tekintetben azért némi támpontot adnak a főleg közszolgálati, és kormánykritikus források, amelyekre az Ujkelet.live épít. Mindenesetre az Ujkelet.live sokban különbözik az összes többi vizsgált médiumtól, témáiban is és a felhasznált források tekintetében is. A magyarországi újságok közül a Neokohn és a Szombat hasonló tartalmakat jelentet meg, de a Szombat többet foglalkozik az antiszemitizmussal. A harmadik magyar zsidó lap a Kibic pedig kritikusabb az izraeli kormánnyal szemben ezen a portálon megjelennek olyan, az izraeli

politikával szemben kritikusabb tartalmak is, amelyek máshol nem fordulnak elő (például fordításban közölték a korábban már idézett Noah Yuval Harari cikket).

Összességében azonban mindegyik újságban kevés a forráskritika, amely az egyik széleskörben elterjedt dezinformációval fogható meg, melyet az összes újság lehozott.

Az események elnevezéséből jól látszik, hogy azok keretezése is különbözik ugyanakkor ez nem jelent nagy különbségeket az alkalmazott narratívákkal kapcsolatban. Másutt az egyéni vélemények felmérése azt mutatja, hogy a háborúval kapcsolatos véleménye megosztottabbak a zsidó közösségen belül. Az első 100 napban a magyar esetben ennek nem igazán látjuk nyomát. Nem csak a gázai helyzet tárgyalása és a humanitárius szempontok nem jelennek meg a magyar narratívákban, hanem – ebben az időszakban – nem látszik az izraeli belpolitika fokozódó megosztottsága sem.

Ennek megfelelően inkább az al-narratívákban (tehát például október 7-e esetén a felelősség kérdésében vagy az ellenségképben) találtunk árnyalatnyi/hangsúlybeli különbségeket. Ugyanakkor az interjúkban megjelent olyan narratíva is, ami az online felületeken elvértve jelent meg: Ahogy Borgula András mondta, nem csak Izrael-párti vagy palesztinpárti lehet valaki, hanem lehet egyszerre a kettő. Kenesei ezt így fogalmazta meg: *„fekete-fehér lett a kép az emberek fejében még azoknak is, akiknek korábban voltak árnyalatok”*.

A kutatásunk természetesen mindössze október 7-et, és az azt követő 100 napot öleli fel, eredményeink tehát csupán az első időszakra vonatkoznak. Az azóta eltelt időszak is azt mutatja, hogy október 7-e és az azt követő háború jelentősége nem csak az izraeli-palesztin konfliktus szempontjából és a magyar, illetve más országokbeli diaszpórák számára kiemelkedő jelentőségű, hanem a nemzetközi közösség számára is meghatározó esemény. Az elmúlt időszakban a magyar zsidó nyilvánosságban is megjelentek törésvonalak, a Holokauszt és október 7-e összehasonlíthatósága mentén, vagy a Netanjahu kormány háborús politikájával szembeni erősödő kritika mentén – és ezzel közvetve a magyar kormány a nemzetközi büntetőbírárság elfogatóparancsával kapcsolatos álláspontjával szemben.

Azt is fontos hangsúlyoznunk, hogy a magyar zsidóság intézményeinek vizsgálata nem ad teljes képet a magyar zsidóság vélemény-szerkezetéről. Ez inkább az „elit”, a magyar diaszpóra elkötelezettebb, annak működtetésében részt vevő csoportok véleménykifejezési terepe, az itt megfogalmazott véleményektől eltérő hangokat más jellegű, kérdőíves vagy fókuszcsoportos kutatásokkal, esetleg a közösségi médiában megjelenő hozzászólások elemzésével lehetne feltárni. Természetesen a magyar zsidó diaszpóra nem zárt közösség, a nem zsidó nyilvánosság intézményei a diaszpóra jelenős részre legalább annyira, sőt valószínűleg nagyobb hatással bírnak, mint az általunk vizsgált médiumok és szervezetek.

Mégis azt gondoljuk, hogy az így megismert vélemények és narratívák, pontosan az azok mögött álló intézmények, szervezetek, szereplők a diaszpórában betöltött szerepe miatt kulcsfontosságúak a magyar zsidóság identitáskeresési stratégiáit illetően. Az identitás-keresésben október 7-e valószínűleg új mérföldkövet jelent és világossá tette, hogy az Izraelhez való viszony többé nem marginális elem a magyarországi zsidó diaszpóra identitásában, amely jól elválasztható másidentitás-elemektől és amely akár inkonzisztens módon is illeszthető az önképhez, hanem ennél jóval centrálisabb elemmé válhat. Így például kérdés, hogy a korábban jellemző „inkonzisztens liberalizmus” továbbra is a magyar zsidóság egyik jellemzője marad-e, vagy a politikai álláspontok koherenciájának növekedését és ezzel fokozódó polarizációt figyelhetünk-e meg a magyar zsidó közösségen belül is, akár az Izraellel kapcsolatos, akár belpolitikai kérdésekben is.

Bibliográfia

- 444.hu (2023. október 11.) „Ez a nép már nem az a nép, mint amelyik nyolcvan éve hagyta magát lemeszárolni” *Neokohn* <https://neokohn.hu/2023/10/11/ez-a-nep-mar-nem-az-a-nep-mint-amelyik-nyolcvan-eve-hagyta-magat-lemeszarolni/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Ádám, P. (2023. október 8.) Ez nem egy újabb jom kipuri háború, annál sokkal rosszabb. *Kibic*. <https://akibic.hu/2023/10/08/ez-nem-egy-ujabb-jom-kipuri-haboru-annal-sokkal-rosszabb/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Ádám, P. (2024. szeptember 23.) Új elnökséggel, több együttműködéssel épül tovább a Zsidó Községi Fórum Szövetség. *Kibic*. <https://kibic.hu/2024/09/23/uj-elnokseggel-tobb-egyuttmukodessele-epul-tovabb-a-zsido-kozsosegi-forum-szovetseg/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Ádám, P. (2024. október 4.) Mintha október 7. után a magyar zsidó közösséget egy buborékba zárták volna be. *kibic*. <https://kibic.hu/2024/10/04/mintha-oktober-7-utan-a-magyar-zsido-kozsoseget-egy-buborekba-zartak-volna-be/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Alper, A. B. (2024. április 2.) How U.S. Jews are experiencing the Israel-Hamas war. *PEW Research*. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/04/02/how-us-jews-are-experiencing-the-israel-hamas-war/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Alvarez, P. (2023. május 17.) Köves Slomó: Az Orbán-kormánytól ötször annyi állami támogatást kapott a Mazsihisz. *Index*. <https://index.hu/belfold/2023/05/17/koves-slomo-emih-mazsihisz-vita-orban-kormany-tamogatas> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Amichay, M. É. (2024. január 3.) Fény a gázai alagút végén. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2024/01/03/feny-a-gazai-alagut-vegen/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Arutz (2023. október 12.) Így kell ezt: a megtámadott Izraelbe látogatott az amerikai külügyminiszter. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/10/12/igy-kell-ezt-a-megtamadott-izraelbe-latogatott-az-amerikai-kulugyminiszter/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Arutz (2023. november 15.) Kasztner Rezső unokája szerint teljesen vakon van a globális baloldal. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/11/15/kasztner-rezso-unokaja-szerint-teljesen-vakon-van-a-globalis-baloldal/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Bacsikai, S. (2023. május 23.) Végre! EMIH kulturális központ 1.8 milliárdból. *Szombat*. <https://www.szombat.org/politika/veg-re-emih-kulturalis-kozpont-1-8-milliardbol> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Barnes, J. (2023. október 24.) Death tolls from Hamas-run health ministry are not trustworthy, former Reuters chief warns. *Telegraph*. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2023/10/24/hamas-israel-death-toll-health-ministry-trustworthy-reuters/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Benziman, Y. & Katz, R.: “‘Revenge’ Against the ‘Nazis’: Israel Broadcast Media and Public Discourse in the 2023 War.” <https://aisisraelstudies.org/wp-content/uploads/2024/07/8.-Conference-Program-Book.pdf>
- Boyd, J. (2023). How the conflict in Israel and Gaza affects Jews in the UK and what you can do about it | JPR. Institute for Jewish Policy Research. <https://www.jpr.org.uk/reports/how-conflict-israel-and-gaza-affects-jews-uk-and-what-you-can-do-about-it>

- Boyd, J. (2024). A year after October 7: British Jewish views on Israel, antisemitism and Jewish life | JPR. Institute for Jewish Policy Research. <https://www.jpr.org.uk/reports/year-after-october-7-british-jewish-views-israel-antisemitism-and-jewish-life>
- Brym, R. (2024). A Divided Jewish Community, Even at a Time of War. Leger.
- B'tselem Statistics: Fatalities. <https://statistics.btselem.org/en/all-fatalities/by-date-of-incident?section=overall&tab=overview> Utolsó letöltés: 2025. január 30.
- Dahamshe, A. (2024). Vaskardok? *Israel Studies in Languages and Society*, 19: 134-138. [Héber]
- Európai Unió (2021). Handbook for the practical use of the IHRA working definition of antisemitism. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d3006107-519b-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en>
- Farge, E. és Al-Mughrabi, N. (2025. január 15.) Gaza death toll: how many Palestinians has Israel's offensive killed? *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-many-palestinians-has-israels-gaza-offensive-killed-2025-01-15/> Utolsó letöltés: 2025. január 30.
- Forbát, D. 2023. október 19. Alagút. *Izraelinfo*. <https://izraelinfo.com/2023/10/19/alagut/> Utolsó letöltés: 2025. január 30.
- FRA (2024). JEWISH PEOPLE'S EXPERIENCES AND PERCEPTIONS OF ANTISEMITISM. Vienna: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-experiences-perceptions-antisemitism-survey_en.pdf Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Frantzman, S. J. (2024. január) Comparing Gaza with Mosul. *The Jerusalem Strategic Tribune*. <https://jstribune.com/frantzman-comparing-gaza-with-mosul/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Gadó, J. (2023. február 25.) Sógorság, komaság – Köves Slomó einstandolta a magyar ortodoxiát. *Szombat*. <https://www.szombat.org/politika/sogorsag-komasag-koves-slomo-einstandolta-a-magyar-ortodoxiat> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Gadó, J. (2023. november 2.) A "megszállás" mítosza. *Szombat*. <https://www.szombat.org/politika/a-megszallas-mitosza> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Gadó, J. (2023. október 22.) Kulturálisan kódolt elfogultság. *Szombat*. <https://www.szombat.org/politika/kulturalisan-kodolt-elfogultsag> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Grossmann, D. (2025). *A béke az egyetlen út*. Budapest: Scolar
- Haaretz Editorial. (2024. augusztus 14.) Israel's Use of Human Shields on the Battle Field Is a War Crime. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/opinion/editorial/2024-08-14/ty-article-opinion/israels-use-of-human-shields-on-the-battle-field-is-a-war-crime/00000191-5255-d5d7-adbb-7275f0760000?utm_source=mailchimp&utm_medium=Content&utm_campaign=daily-brief&utm_content=c11fc389c2 Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Harari, Y. N., 2023. október 17. Yuval Noah Harari: Miért harcolunk? *Kibic*. <https://akibic.hu/2023/10/17/yuval-noah-harari-miert-harcolunk/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Human Rights Watch. (2024). I Can't Erase All the Blood from My Mind: Palestinian Armed Groups' October 7 Assault on Israel.

- https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2024/08/israel_palestine0724web.pdf Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- hvg.hu (2017. július 6.) Nyílt levélben kéri Orbánt a Mazsihisz elnöke: szedjék le a Soros-plakátokat. *HVG.* https://hvg.hu/itthon/20170706_nyilt_level_mazsihisz_soros_kampany Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Index (2023. október 10.) Szerződést bontott a Playboy a Hamász-támogató világhírű pornóssal. *Neokohn.* <https://neokohn.hu/2023/10/10/szerzodest-bontott-a-playboy-a-hamasz-tamogato-vilaghiru-pornossal/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Index (2023. október 11.) Köves Slomó: Nem hittük volna, hogy újra látnunk kell ezt a megalázást. *Neokohn.* <https://neokohn.hu/2023/10/11/koves-slomo-nem-hittuk-volna-hogy-ujra-latnunk-kell-ezt-a-megalazast/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Israel Studies at Brandeis University (Director). (2024, July 12). *Understanding the Israeli Media Landscape* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=O-RkITVjDpg>
- Izraelinfo. (2023. október 26.) Harari is kritizálja a Hamasz terrortámadását relativizáló baloldalt. *Izraelinfo.* <https://izraelinfo.com/2023/10/26/149935/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Izraelinfo (2023. november 21.) Túléltem a holokausztot, és túléltem az október 7-i mészárlást, *Izraelinfo.* <https://izraelinfo.com/2023/11/21/holokauszt-tulelo-oktober-7-ruth-haran/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Izraelinfo (2024. január 12.) Három front, egzisztenciális veszély, egy megoldás. *Izraelinfo.* <https://izraelinfo.com/2024/01/12/harom-front-egzisztencialis-veszely-egy-megoldas/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Jewish News Syndicate (2023. október 17.) Szabad-e a Hamással fogolycseréről tárgyalni? *Neokohn.hu* <https://neokohn.hu/2023/10/17/szabad-e-a-hamasszal-fogolycsererol-targyalni/> Utoljára letöltve: 2025. február 13.
- Jewish News Syndicate. (2023. december 10.) A palesztin terror bevett gyakorlatává válhat a szexuális erőszak? *Neokohn* <https://neokohn.hu/2023/12/10/a-palesztin-terror-bevett-gyakorlatava-valhat-a-szexualis-eroszak/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Jewish News Syndicate (2023. december 10.) Nem elég az egyetemi igazgatókat kirúgni, a probléma rendszerszintű. *Neokohn.* <https://neokohn.hu/2023/12/10/nem-eleg-az-egyetemi-igazgatoskat-kirugni-a-problema-rendszerszintu/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Jewish News Syndicate (2024. január 15.) Elkezdődött a hivatalos antiszemitizmus október 7. utáni korszaka. *Neokohn.* <https://neokohn.hu/2024/01/15/elkezdodott-a-hivatalos-antiszemitizmus-oktober-7-utani-korszaka/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Jewish News/Jerusalem Post. (2023. november 9.) Olyan, mintha a Dávid-csillag egy hatágú céltáblát jelentene. *Kibic.* <https://akibic.hu/2023/11/09/olyan-mintha-a-david-csillag-egy-hatagu-celtablata-jelentene/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Jewish Virtual Library: Comprehensive Listing of Terrorism Victims in Israel. Utoljára letöltve: 2025. január 30. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/comprehensive-listing-of-terrorism-victims-in-israel#2024>

- K. Á. (2018. október 4.) A holokauszt miatt tört ki a zsidó belháború. Index. https://index.hu/belfold/2018/10/04/sorsok_haza_koves_slomo_frohlich_robert_mazsihisz_emi_h/ Utoljára letöltve: 2025. március 25.
- Keller-Alánt, Á. (2023. április 18.) Milliárdos ingatlanvagyon, 150 éves múlt – viszi-e Köves Slomó a magyar ortodoxiát? *Szabad Európa*. <https://www.szabadeuropa.hu/a/koves-slomo-emih-maoih-ortodox-puccs/32358656.html> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Kibic (2023. december 28.) A magyarok többsége elítéli a Hamász október 7-i terrortámadását, de nem tartja arányosnak az izraeli válaszcsepásokat. *Kibic*. <https://akibic.hu/2023/12/28/a-magyarok-tobbsege-eliteli-a-hamasz-oktober-7-i-terrortamadasat-de-nem-tartja-aranyos-valaszak-az-izraeli-valaszcsapasokat/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Kovács, A. (2002). Zsidók a mai Magyarországon 1999. Budapest: Múlt és Jövő Kiadó
- Kovács, A., Barna, I. (2018). Zsidók és zsidóság a mai Magyarországon 2017. Budapest: Szombat
- Krekó, P., Molnár, Cs. (2023). Tényrelativizmus és a hírforrásokkal szembeni elbizonytalanodás a magyar közvéleményben. *Political Capital*. https://www.hdmo.eu/download?id=4475&pn=hdmo_pc_tanulmany_2_tenyrelativizmus_kozvelemeny_20231130-pdf Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Krupincza, M. (2024. december 1.) Mazsihisz-elnök: Magyarország egy olyan sziget Európában, ahol a zsidóság biztonságban élhet. *Mandiner*. <https://mandiner.hu/belfold/2024/12/mazsihisz-elnok-magyarorszag-egy-olyan-sziget-europaban-ahol-a-zsidóság-biztonsagban-elhet> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Krusovszky, D. (2023. november 15.) „Nem ezek az érzések hívták életre Izraelt” *Magyar Narancs*. <https://magyarnarancs.hu/kulpol/nem-ezek-az-erzesek-hivtak-eletre-izraelt-263421> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Levy, J. (2024. december 4.) In a Rare Break From Self-censorship, Israelis Got to Watch Gaza Horrors on Their Screens. *Haaretz*. https://www.haaretz.com/israel-news/2024-12-04/ty-article/.premium/in-a-rare-break-from-self-censorship-israelis-got-to-watch-gaza-horrors-on-their-screens/00000193-8cea-d006-a7d3-ceffa74f0000?utm_source=mailchimp&utm_medium=Content&utm_campaign=israel-at-war&utm_content=a0bd685c78 Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Levy, Y. (2024. december 12.) An Army's Morality Is Measured by a Single Factor. The IDF Has Failed This Test. *Haaretz*. <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-12-12/ty-article-magazine/.highlight/an-armys-morality-is-measured-by-a-single-factor-the-idf-has-failed-this-test/00000193-bc2e-da67-abff-ffbe17270000> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Maad, A. (2024. október 13.) Why the Gaza Health Ministry's death count is considered reliable. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/en/les-decodeurs/article/2024/10/13/why-the-gaza-health-ministry-s-death-count-is-considered-reliable_6729264_8.html Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Magid, J. (2023. október 31.). “Yad Vashem head: Erdan’s yellow star stunt at UN ‘dishonors Holocaust victims, Israel’” *Times of Israel*. https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/yad-vashem-head-erdans-yellow-star-stunt-at-un-dishonors-holocaust-victims-israel/ Utoljára letöltve: 2025. január 30.

- Magyarország Kormánya: Antiszemizmus elleni stratégia: Fellépés az antiszemizmus ellen.
<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/1/17/17c/17c164c9248ed4fcf2912ffaf7e8825ff822b60a.pdf> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Mandiner (2023. október 9.) Köves Slomó: Hiszem, hogy a zsidó nép ezt a fenyegetést is túl fogja élni. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/10/09/koves-slomo-hiszem-hogy-a-zsido-nep-ezt-a-fenyegetest-is-tul-fogja-elni/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Mandour, M. (2024. július 23.) *New Lines Magazine*. <https://newlinesmag.com/argument/as-the-war-in-gaza-rages-netanyahu-tightens-his-grip-on-the-media/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Markovics, A. (2023. november 27). Miért támogatják a baloldali aktivisták a palesztinpartí mozgalmat, ha az szembe megy az értékekkel? *Kibic*. <https://akibic.hu/2023/11/27/palesztin-kerdes-miert-tamogatja-a-baloldali-aktivista-reteg-a-free-palestine-mozgalmat-ha-az-szembe-megy-az-ertekeivel/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Mazsihisz.hu. (2021. július 2.) Az öt magyarországi zsidó felekezet közös közleménye. *mazsihisz.hu* <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/az-ot-magyarorszagi-zsido-felekezet-kozos-kozlemenye> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Mazsihisz (2023. október 11.) Közös zsidó kiállítás: „Demonstráljuk egységünket Izrael mellett”. *Mazsihisz.hu* <https://mazsihisz.hu/vakbarat/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/kozos-zsido-kiallas-demonstraljuk-egysegunket-izrael-mellett> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Mena, J. (n.d.). *The Political Leanings of Israeli Media – Joseph’s MENA Blog*. Retrieved 1 April 2025, from <https://blogs.dickinson.edu/gelulaj/2019/04/02/the-political-leanings-of-israeli-media/>
- Monetta, S. (2024. február 22.) Anti-Muslim cases surge in UK since Hamas attacks, charity finds. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/uk-england-68374372> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- MTI (2023. október 12.) A terror, amely Izraelt érte, egyúttal az emberség ellen elkövetett állatias akció volt. *Kibic*. <https://kibic.hu/2023/10/12/a-terror-amely-izraelt-erte-egyuttal-az-emberseg-ellen-elkovetett-allatias-akcio-volt/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- MTI (2023. október 25.) Az osztrákok és a csehek is Izrael oldalán állnak – „Azonosak az értékeink” *Izraelinfo*. <https://izraelinfo.com/2023/10/25/az-osztrakok-es-a-csehek-is-izrael-oldalan-allnak-azonosak-az-ertekeink/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Múlt és Jövő (2024. augusztus 1.) Csepeli György- Grajczár István- Örkény Antal: Antiszemizmus Magyarországon és a Szimchat Tóra-i háború. Múlt és Jövő online. <https://multesjovo.hu/vezer-cakk/csepeli-gyorgy-grajczar-istvan-orkeny-antal-antiszemizmus-magyarorszagon-es-a-szimchat-tora-i-haboru/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Nagy, Á. (2023. november 15.) A zsidó identitás jövője október 7. után. *Izraelinfo*. <https://izraelinfo.com/2023/11/15/a-zsido-identitas-jovoje-oktober-7-utan> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Nagy, T. (2023. október 20.) Izraelben beszélnek - számok. *Ujkelet.live*. <https://ujkelet.live/2023/10/20/izraelben-beszelik-szamok/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Nechin, E. (2024. január 9.) The far right infiltration of Israel’s media is blinding the public to the truth about Gaza. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/jan/09/israel-media-gaza-benjamin-netanyahu-settler-movement> Utoljára letöltve: 2025. február 6.

- Német, Sz. (2023. október 27.) Hogyan terjedt el, hogy a Hamász 40 csecsemőt fejezett le egy izraeli kibucban? *Lakmusz*. <https://www.lakmusz.hu/hogyan-terjedt-el-hogy-a-hamasz-40-csecsemot-fejezett-le-egy-izraeli-kibucban/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Neokohn (2023. október 8.) Izrael fekete napja: a holokauszt óta nem érte ekkora csapás a zsidóságot. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/10/08/izrael-fekete-napja-a-holokauszt-ota-nem-erte-ekkor-csapas-a-zsidosagot/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Neokohn (2023. október 10.) Háromszázezer tartalékos jelentkezett az izraeli seregbe. *zsido.com* <https://zsido.com/haromszazezer-tartalekos-jelentkezett-az-izraeli-seregbe/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Neokohn (2023. október 10.) „Magyarország válhat Izrael támogatásának európai központjává”. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/10/10/magyarorszag-valhat-izrael-tamogatasanak-europai-kozpontjava/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Neokohn (2023. október 12.) „Addig nem lesz áram és víz Gázában, amíg az elraboltak haza nem térnek!” *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/10/12/addig-nem-lesz-aram-es-viz-gazaban-amig-az-elraboltak-haza-nem-ternek/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Neokohn (2023. október 25.) Miért veszi készpénznek a világ a Hamász által közölt civil áldozatok számát? *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/10/25/miert-veszi-keszpenznek-a-vilag-a-hamasz-altal-kozolt-civil-aldozatok-szamat/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Neokohn (2023. november 11.) Végre biztonságban: Izraeli menekültek leltek menedéket Magyarországon. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/11/11/vegre-biztonsagban-izraeli-menekultek-leltek-menedeket-magyarorszagon/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Novák, A. (2023. november 9.) Embernek maradni – lamentálás a gázai háborúról. *Szombat*. <https://www.szombat.org/politika/embernek-maradni-lamentalas-a-gazai-haborurol> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Odenheimer, N., Shbair, B. és Kingsley, P. (2024. október 14.) How Israel’s Army Uses Palestinians as Human Shields in Gaza. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2024/10/14/world/middleeast/israel-gaza-military-human-shields.html> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Óri, Á. (2023. november 13.) Iszlamofóbia helyett Hamász-ellenes érvelésre van szükség Izrael védelmében. *Kibic*. <https://akibic.hu/2023/11/13/iszlamofofia-helyett-hamasz-ellenes-ervelesre-van-szukseg-izrael-vedelmeben/> Utoljára letöltve: 2025. február 6.
- Persico O., & Saragusti A. (2024, November 29). *Netanyahu’s war on the Israeli media and how it is already affecting press freedom* [Audio recording]. <https://open.spotify.com/episode/73oREKMz9hB1PqXlzwRNgZ>
- Politzer-Maymon, K. (2023. október 26.) Világ zsidósága egyesüljetek! *Izraelinfo*. <https://izraelinfo.com/2023/10/26/vilag-zsidosaga-egyesuljetek/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- rtl.hu (2023. október 14.) Háromszor több humanitárius segílyt ad az Európai Unió Gázának. *RTL*. <https://rtl.hu/europa/2023/10/14/haromszor-tobb-humanitarius-segelyt-ad-az-europai-unio-gazanak> Utoljára letöltve: 2025. január 30.

- Reuters (2023. december 14.) Poll shows Palestinians back Oct. 7 attack on Israel, support for Hamas rises. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/middle-east/poll-shows-palestinians-back-oct-7-attack-israel-support-hamas-rises-2023-12-14/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Rubin, E. (2024. január 15.) Gordon Gábor: Ezért vagyunk mi, a diaszpórában élő zsidók, hogy segítsünk, ha Izrael bajba jut. *Kibic*. <https://akibic.hu/2024/01/15/gordon-gabor-ezert-vagyunk-mi-a-diaszporaban-elo-zsidok-hogy-segitsunk-ha-izrael-bajba-jut/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Santos, M. R., & Yogev, D. (2024). How October 7, 2023, changed fear and exposure to hate among Jewish members of universities: A research note. *Journal of Experimental Criminology*. <https://doi.org/10.1007/s11292-024-09638-5>
- Schechter, A. és De Luce, D. (2023. december 16.) Is Netanyahu putting his own political future ahead of the good of Israel? *NBC News*. <https://www.nbcnews.com/news/netanyahu-putting-political-future-ahead-good-israel-rcna130000> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Schejter, A. M. (2024). Israel. In *Media Compass* (pp. 336–347). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781394196272.ch32>
- Schwajda, G. (2023. október 17.) Néma cinkosok. *Izraelinfo*. <https://izraelinfo.com/2023/10/17/nema-cinkosok/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Spencer, S. H., Gore, D'A. (2023. október 23.) What We Know About Three Widespread Israel-Hamas War Claims. *Factcheck*. <https://www.factcheck.org/2023/10/what-we-know-about-three-widespread-israel-hamas-war-claims/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Steinberg, G. M. (2020). Human Rights Watch's anti-Israel Agenda. *Israel Affairs*, 27(1), 34–56. <https://doi.org/10.1080/13537121.2021.1864847>
- Surányi, R. (2019). "When in Rome, do as the Romans do" - What makes Hungarian Jews stay in or leave Israel? "Ha Rómában élsz, élj úgy, mint a rómaiak" - mitől maradnak ott, vagy mennek el Izraelből a magyar zsidók? Disszertáció. ELTE TÁTK. DOI: 10.15476/ELTE.2019.057
- Surányi, R. (2024). 'Next year in Jerusalem'? Attitudes of Hungarian Jews to Israel. *Israel Affairs*, 30(6), 1337–1359. <https://doi.org/10.1080/13537121.2024.2419259>
- Surányi, R. (2023) Létezik-e objektív valóság/újságírás? Tényrelativizmus a politikai közbeszédben. *Political Capital*: https://www.hdmo.eu/download?id=4693&pn=hdmo_wp4_pc_tanulmany_3_tenyrelativizmus_kozbeszed_20240115-pdf Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Szabó, Gy. (2023. május 8.) Gulyás Gergely reagált a Mazsihisz elnökének kijelentésére, miszerint a kormány szétveri a magyar zsidóságot. Index. <https://index.hu/gazdasag/2023/05/08/mazsihisz-orban-viiktor-heisler-andras-emih-gyongyosi-marton/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Székely, R. (2023. november 9.) Háború és média: Izrael küzdelme a kétféle narratíva között. *Izraelinfo*. https://izraelinfo.com/2023/11/09/klubradio-eurozona_2023-11-03/ Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Székely, R. (2023. december 20.) Izrael valószínűleg elveszíti ezt a háborút. *Izraelinfo*. <https://izraelinfo.com/2023/12/20/izrael-valoszinuleg-elvesziti-ezt-a-haborut/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.

- Szombat (2023. október 8.) Minden francia párt elítélte a Hamasz terrorakcióját, csak a szélsőbal kárhoztatta az izraeli megszállást. *Szombat*. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/minden-francia-part-elitelte-a-hamasz-terrorakciojat-csak-a-szelsobal-karhoztatta-az-izraeli-megszallast> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Szombat (2023. október 10.) Netanjahu: "Amit teszünk az ellenséggel, generációk emlegetik majd". *Szombat*. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/netanjahu-amit-teszunk-az-ellenseggel-generaciok-emlegetik-majd> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Szombat (2023. október 10.) Josep Borrell: A palesztinoknak megítélt támogatások folyósításának folytatódnia kell. *Szombat*. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/josep-borrell-a-palesztinoknak-megitelt-tamogatasok-folyositasanak-folytatodnia-kell> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Szombat (2023. október 11.) Szolidaritási istentiszteletet tartottak a Dohány utcai zsinagógában. *Szombat*. <https://www.szombat.org/politika/szolidaritasi-istentiszteletet-tartottak-a-dohany-utcai-zsinagogaban> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Szombat (2023. november 7.) Az október 7-én gyilkoló terroristák nagy része az ENSZ iskoláiban kapta meg az ideológiai kiképzést. *Szombat*. <https://www.szombat.org/politika/az-oktober-7-en-gyilkolo-terroristak-nagy-resze-az-ensz-iskolaiban-kapta-meg-az-ideologiai-kikepzest> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Szombat (2023. november 11.) A „baloldal erkölcsi romlottságát” ostromozta Deutsch Tamás az antiszemitizmus kapcsán. *Szombat*. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-baloldal-erkolcsi-romlottsagat-ostorozta-deutsch-tamas-az-antiszemitizmus-kapcsan> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Tablet Magazine (2023. október 9.) A Hamász holokausztja. *Neokohn*. <https://neokohn.hu/2023/10/09/a-hamasz-holokausztja/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- TEV (2023. október 15.) Az újságírás mélypontja: a szélsőbaloldali MÉRCE a palesztin terrort mentegeti. *TEV*. <https://tev.hu/az-ujsgiras-melypontja-a-szelsobaloldali-merce-a-palesztin-terrort-mentegeti/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- TEV (2023. november 4.) A magyar al-Dzsazíra. *TEV.hu* <https://tev.hu/a-magyar-al-dzsazira/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- TOI (2024 január 29.) Anti-Muslim, anti-Palestinian discrimination in the US rose 180% after Oct. 7. *Times of Israel*. <https://www.timesofisrael.com/anti-muslim-anti-palestinian-discrimination-in-the-us-rose-180-after-oct-7/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- UCLA Y&S Nazarian Center for Israel Studies (Director). (2025, March 6). *Controlling the Narrative: The Struggle over Journalism in Israel | Nurit Canetti* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=16rSEwwKjMw>
- ujkeletlive (2023. október 29.) Háború és politika – soha többé, most. *ujkelet.live* <https://ujkelet.live/2023/10/29/haboru-es-politika-soha-tobbe-most/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- ujkeletlive (2023. december 14.) Tűszok fóruma – orosz rulett zajlik miközben a családokat értesítik szeretteik haláláról. *Ujkelet.live* <https://ujkelet.live/2023/12/14/tuszok-foruma-orosz-rulett-zajlik-mikozben-a-csaladokat-ertesitik-szeretteik-halalarol/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.

- Ujkelet Online. (2023. november 7.) „Pontosan 1 hónappal ezelőtt azt kellett mondanom a kislányaimnak, hogy maradjanak síri csendben”. *Ujkelet.live*.
<https://ujkelet.live/2023/11/07/pontosan-1-honappal-ezelott-azt-kellett-mondanom-a-kislanyaimnak-hogy-maradjanak-siri-csendben/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Vágvölgyi, B. A. (2023. november 15.) A világ érdeke a gyors izraeli győzelem. *Szombat*.
<https://www.szombat.org/politika/a-vilag-erdeke-a-gyors-izraeli-gyozelem> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Wolf Csongovai, H. (2023. november 28.) Reméljük, sok háborút túlél. *Izraelinfo*.
<https://izraelinfo.com/2023/11/28/remeljuk-sok-haborut-tulel/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Wolf Csongovai, H. (2023. november 22.) A Hamaszos majomcsapat pezsgőt bont. *Izraelinfo*
<https://izraelinfo.com/2023/11/22/a-hamaszos-majomcsapat-pezsgot-bont/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Yang, M. (2023. november 10.) Islamophobia and antisemitism on rise in US amid Israel-Hamas war. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2023/nov/10/us-islamophobia-antisemitism-hate-speech-israel-hamas-war-gaza> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- Ynet (2023. október 13.) Miért nem hajlandó a BBC terroristának nevezni a Hamászt? *Neokohn.hu*
<https://neokohn.hu/2023/10/13/miert-nem-hajlando-a-bbc-terroristanak-nevezni-a-hamaszt/> Utoljára letöltve: 2025. február 13.
- York, J. (2025. január 31.) Why were so many Thai nationals taken hostage by Hamas? *France24*.
<https://www.france24.com/en/middle-east/20250131-why-were-so-many-thai-nationals-taken-hostage-by-hamas> Utoljára letöltve: 2025. február 13.
- Zerubavel, Y. (2024). Október 7. *Israel Studies in Languages and Society*, 19: 40-46. [Héber]
- Ziva, D. (2023. október 9.) Hadikabinet – az unió megoldás vagy blöff? *Ujkelet.live*.
<https://ujkelet.live/2023/10/09/hadikabinet-az-unio-megoldas-vagy-bloff/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.
- zsido.com (2024. október 1.) A vallás szerepe fel fog értékelődni. *zsido.com*. <https://zsido.com/a-vallas-szerepe-fel-fog-ertekelodni/> Utoljára letöltve: 2025. január 30.

Mellékletek

1.sz. melléklet: Domain lista

Civil szervezetek	Vallásos szervezetek	Médiumok
Kidma	zsido.com	Neokohn
Élet Menete	Mazsihisz	Szombat
TEV	Verő Tamás rabbi oldala	Ujkelet.live
Cionista Szövetség	Hunyadi téri zsinagóga	Izraelinfo
JCC	Bet Orim	Kibic
Merkaz	Szim Salom	
Hanoár	OR-ZSE	
Hasomer	Somré Hádász	
Gólem Színház		
Zsilip		
Szarvasi tábor		
Keren Hayesod		

2.sz. melléklet: Interjúalanyok listája (abc sorrendben)

Ádám Péter, a Kibic főszerkesztője

Bedő Márton, a Somer vezetője

Borgula András, Gólem Színház

Frank Péter, az Izraelinfo alapítója és főszerkesztője

Kenesei Marcell, JCC – Bálint Ház vezetője

Köves Slomó, rabbi

Megyeri Jonatán, a Neokohn főszerkesztője és rabbi

Radnóti Zoltán, rabbi

3.sz. melléklet: Felhasznált szavak listája a kvantitatív elemzéshez

Nova	Halevi	tartalékos	megszállás	HumanRightsWatch
terrortámad	Bibi	légierő	apartheid	emberijog
brutálístámadás	Bengvír	tűzszünet	védelemhezvalójog	nemzetközijog
brutálisterroretámad	BenGvir	biztonság	antiszemita	Hamászpalesztinterrrorszervezet
@911	Netanjahu	IDF	szélsőség	Hamaspalesztinterrrorsz
szeptember11	Netánjáhu	Moszad	szélsőjobb	ellenállás
fesztivál	Netanyah	siker	szélsőbal	szabadságharc
tragédi	Galant	béke	szekuláris	feketenap
tűsz	Gallant	béké	progresszív	FeketeSzombat
fogság	Abbas	kétállam	woke	AlAksza
SzimchátTóra	Gantz	tárgyal	erkölcsiiránytű	önvédel
SzimchatTór	Ganz	veszít	tüntet	meglepetésszerű
pogrom	Smotric	offenzíva	BlackLivesMatter	MTI
túlélő	Szmotric	szárazföldioffenzív	Irán	Jpost
mészár	Lapid	vérengzés	iráni	JerusalemPost
fogoly	Erdogan	válaszcsepás	Katar	Reuters
foglyo	Putyin	közösség	Libanon	Mandiner

jomkipur	Orbán	diaszpór	SzaúdArábi	TimesofIsrael
jomkippur	Jeruzsálem	arab	szaúdi	TOI
terrorcselekm	Ciszjordáni	palesztin	Jordán	BBC
terrorszervez	TelAviv	Orthodox	Jemen	AlJazeera
terrorcsoport	JúdeaésSzamári	cion	Egyiptom	i24
terrorist	JúdeaSzamári	háredi	Szíri	JNS
gázaiterrorist	Rafah	ortodox	Fatah	AlDzsazír
Iszlámdzsih	ENSZ	vallásoscion	PalesztinHatóság	Yediot
Hámás	UNRWA	segély	USA	Maariv
Hamás	EurópaiUnió	gázaiak	EgyesültÁllamok	Telex
Hamas	Vöröskereszt	Gázáb	Amerik	Haaretz
iszlamist	Brüsszel	Sifa	Oroszország	Haárec
ISIS	ICJ	kórház	német	IsraelHayom
iszlámállam	Amnesty	palesztinbarát	francia	Ynet
Hezbollah	nemzetközibíróság	palesztinpárti	brit	Axios
palesztinterror	Soá	alagút	Magyarország	Algemeiner
vallásos	holokauszt	alagut	szolidári	JTA
Bibli	hadművelet	folyótólatengerig	szolidari	WallStreetJournal

Isten	gázaiháború	éhez	segít	NewYorkTimes
zsinagóg	Vaskardok	népiptás	civil	@444
zsoltár	Vaskardokhadművelet	gázaipalesztin	adomány	@12escsatorn
rabbi	fegyver	gázailakos	humanitáriushelyzet	N12
Guterres	bombáz	áldozat	humanitáriusseg	@14es
Szinwar	hadsereg	telepes	humanitáriusfolyosó	@13as
Szinvár	halott	evakuál	humanitáriusjog	KAN
Biden	likvidál	kibuc	NGO	CNN
Hagari	rakét	Israel	civilszervezet	Index
Halevi	katon	Israel	OrvosokHatárokN	JewishNewsSyndicate

A szavakat szóközzel kerestük, ahol releváns.